

بررسی شاخص‌های بهبود فضای کسب و کار با تأکید بر جایگاه ایران

یکتا اشرفی^۱

فاطمه فهیمی‌فر^۲

بهبود فضای کسب و کار محور مزیت رقابتی و تسریع بخش فرایند جهانی شدن است، به عبارتی دیگر شرط ورود به بازار جهانی، تولید کالاها و خدماتی است که در برگیرنده این مزیت باشند که این امر با بهبود شرایط و محیط کسب و کار میسر خواهد شد. عدم بهره‌گیری از فرصت‌های موجود به معنای کندی معاملات و از دست رفتن فرصت‌های لحظه‌ای و زودگذر در تجارت جهانی است. از سویی دیگر، بهبود فضای کسب و کار از الزامات ایجاد فضای رقابتی است لذا به عنوان بستر ساز خصوصی‌سازی نیز از اهمیت بسزایی برخوردار است. نظر به اینکه بهبود فضای کسب و کار به بهبود و یا رکود ساختار اقتصادی کشور می‌انجامد، بنابراین بهبود شاخص‌های فضای کسب و کار از اهمیت بسزایی برخوردار است. بنابراین، در مطالعه حاضر به بررسی و مقایسه شاخص‌های مرتبط با بهبود فضای کسب و کار در بین کشورهای همسایه ایران پرداخته شده است.

واژه‌های کلیدی: بهبود فضای کسب و کار، خصوصی‌سازی.

۱. مقدمه

بهبود فضای کسب و کار به معنای بهبود و رونق فضای تولیدی و در نتیجه سنگ‌بنا و محرک رشد اقتصادی است. بگونه‌ای که اصلاح و بهبود فضای کسب و کار زمینه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد، ارتقاء سطح اشتغال و تولید را فراهم می‌سازد. در دهه ۱۹۸۰ بسیاری از اقتصاددانان به ضرورت کاهش تصدی‌گری دولت در فعالیت‌های اقتصادی برای حضور فعال بخش خصوصی و به رغم خود خصوصی‌سازی روی آوردند و از اواخر دهه ۱۹۹۰ بهبود فضای کسب و کار موضوع اصلی سیاست‌گذاران اقتصادی بوده است. در سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه نیز بهبود فضای کسب و کار کشور با تأکید بر ثبات محیط اقتصاد کلان، فراهم آوردن زیرساخت‌های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد نیاز، کاهش خطرپذیری‌های کلان اقتصادی، ارائه مستمر آمار و اطلاعات به صورت شفاف و منظم به جامعه مدنظر قرار گرفته است.

۱. yekta_ashrafi@hotmail.com

۲. fatemeh_fahimifar@yahoo.com

۱. معاون دفتر مدلسازی و مدیریت اطلاعات اقتصادی.

۲. کارشناس ارشد دفتر مدلسازی و مدیریت اطلاعات اقتصادی.

با توجه به مطالعات بانک جهانی در اغلب کشورها به منظور ایجاد یک کسب و کار می‌بایست ابتدا براساس نیاز بازار در رابطه با نوع محصول تولیدی، تصمیم‌گیری و سپس برای تأمین سرمایه اولیه اقدام لازم مبذول گردد. کسب و کار برای شروع فعالیت، می‌بایست در دفاتر رسمی ثبت شده و سپس نیروی کار استخدام گردد و پس از آن بنگاه به تولید پرداخته و برای اخذ استانداردها و کسب مجوز عرضه محصول با کیفیت به بازار تلاش کند. پس از ورود به بازار و کسب سود بنگاه موردنظر موظف به پرداخت مالیات خواهد شد. از سوی دیگر، این امکان وجود دارد که بنگاه برای صادرات اقدام نماید، بنابراین فرایندهای دیگری نیز به فعالیت شرکت اضافه می‌گردد. در تمام این مراحل نیاز به مراجعه به نهاد قانونی وجود دارد و حتی در صورت تعطیلی و یا ورشکستگی برای تعطیلی کسب و کار و تقسیم دارایی‌های آن بین صاحبان و سهامداران لازم است مراحل را بر طبق مقررات انجام دهد. بانک جهانی از سال ۲۰۰۰ گروه انجام دادن کسب و کار^۱ را تأسیس نموده و از سال ۲۰۰۴ به‌طور مرتب و سالانه گزارش‌هایی در این حیطه منتشر می‌کند که توسط IFC - بازوی توسعه بخش خصوصی بانک جهانی - راهبری می‌شود. این گروه محیط کسب و کار را محیطی اداری و مقرراتی در نظر می‌گیرد که فعالان کسب و کار در مراحل مختلف فعالیت خود با آنها درگیرند و پیشرفت فعالیت‌شان در گرو سهولت انجام امور اداری و مقرراتی مذکور است. در این چارچوب، تاکنون ۱۰ حوزه از محیط کسب و کار شناسایی شده و در هر مورد با اتکا به شاخص‌های مختلف وضعیت حدود ۱۸۳ کشور جهان سنجش و مقایسه شده و بهترین رویه‌های تجربه شده مستندسازی و معرفی گردیده است. بر این مبنای، گروه مذکور یک بانک اطلاعاتی وسیع تهیه نموده که وضع متغیرها و اجزای آن را در میان ۱۸۳ کشور جهان از جمله ایران و همچنین تغییرات آنها را در طول زمان نشان می‌دهد و خود مدعی این امر است که با بهبود شاخص‌ها، بهبود محسوسی در نرخ تشکیل و توسعه بنگاه‌ها، ورود بخش غیررسمی به بخش رسمی، کاهش بیکاری و فقر ایجاد می‌شود. بانک جهانی امور مربوط به کسب و کار^۲ را در قالب شاخص‌هایی تقسیم‌بندی نموده که عبارتند از ثبت شرکت، اخذ مجوز، استخدام و اخراج نیروی کار، ثبت و انتقال مالکیت، اخذ اعتبار، حمایت از سرمایه‌گذاران، پرداخت مالیات، تجارت برون‌مرزی، الزام‌آور بودن اجرای قراردادها و انحلال یک فعالیت^۳. مبنای اندازه‌گیری و مقایسه محیط کسب و کار هر کشور با سایر کشورها، سهولت اجرای شاخص‌های مطرح شده در بالا می‌باشد. رتبه هر

1. Doing Business

۲. رتبه کل شاخص اصلی از سال ۲۰۰۶ و شاخص‌های فرعی از سال ۲۰۰۷ و زیرشاخص‌های فرعی نیز از سال ۲۰۰۴ یا ۲۰۰۵ و یا ۲۰۰۶ گزارش شده است.

۳. لازم به ذکر است شاخص‌های بیان شده در گذر زمان دچار تغییراتی شده‌اند که در برخی از سال‌ها برخی از شاخص‌های مطرح شده حذف و در برخی سال‌ها شاخص‌هایی به آن اضافه شده است. شاخص استخدام و اخراج نیروی کار از این دست می‌باشد.

کشور بر حسب زمان، هزینه و مراحل انجام هر یک از شاخص‌های مطرح شده مشخص می‌شود. هرچه سرعت انجام یک فعالیت بیشتر و تعداد مراحل اداری و هزینه‌های آن کمتر باشد محیط کسب و کار آن کشور مناسبتر و رتبه آن در مقایسه با سایر کشورها بهتر است.

در مطالعه حاضر سعی بر آن است که به بررسی شاخص‌های مرتبط با بهبود فضای کسب و کار در کشورهای آسیای غربی، جنوب غربی، آسیای میانه با تأکید بر جایگاه ایران و کشورهای همسایه^۱ پرداخته شود.

۲. شاخص بهبود فضای کسب و کار^۲

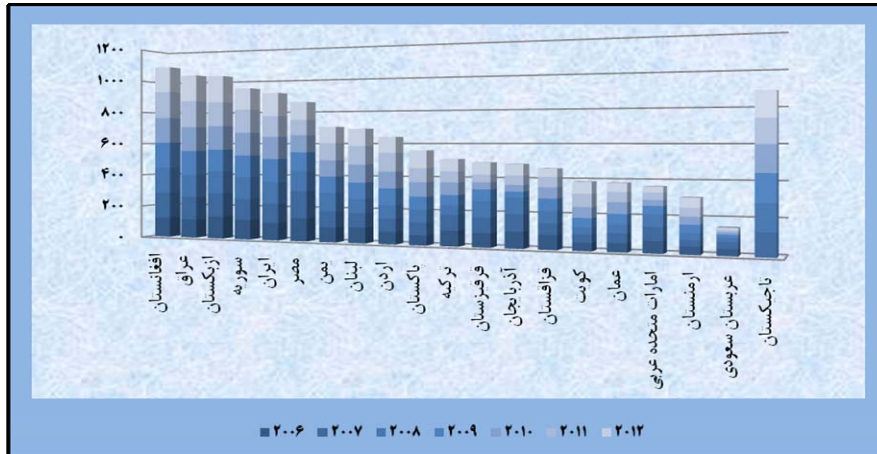
محیط کسب و کار شامل نهادها، مقررات و رویه‌های اداری مندرج در محیط فعالیت اقتصادی است و به نوعی هزینه‌های غیرفنی فعالیت اقتصادی را تعیین می‌کند. هر چه مراحل، هزینه‌ها و زمان انجام مراحل ثبت شرکت، اخذ مجوز از شهرداری و سایر دستگاه‌های مرتبط برای تأسیس محل فعالیت، دریافت انشعاب برق، استخدام و اخراج کارکنان، ثبت دارایی در سازمان ثبت املاک، اخذ تسهیلات و اعتبارات، حمایت از حقوق سهامداران جزء، پرداخت مالیات، تجارت خارجی، صدور حکم در نظام قضایی و اعلام ورشکستگی و خاتمه بخشیدن به کسب و کار کمتر باشد هزینه‌های شروع و تداوم فعالیت اقتصادی کاهش و احتمال شکل‌گیری کسب و کارها افزایش می‌یابد.

نمودار (۱) ارائه‌دهنده رتبه شاخص بهبود فضای کسب و کار در بین کشورهای منطقه می‌باشد.^۳ همان‌طور که مشاهده می‌شود بهترین رتبه متعلق به کشور عربستان طی سال‌های (۲۰۱۲-۲۰۰۶) می‌باشد و بیشترین آن مربوط به کشور افغانستان می‌باشد، البته لازم به ذکر است که کشور افغانستان مسائل مربوط به مشکلات ناشی از جنگ را طی این سال‌ها تجربه کرده است. با توجه به نمودار کشورهای حوزه خلیج فارس و دریای عمان، کویت، عمان، امارات متحده عربی، عربستان سعودی رتبه بهتری نسبت به دیگر کشورهای مورد بررسی هستند. در بین این کشورها قزاقستان بیشترین میزان بهبود را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ با ۳۹ پله ارتقاء داشته و کشور عراق با ۵۰ رتبه کاهش در این سال‌ها مواجه بوده است - با توجه به شرایط اشغال این کشور، شرایط موجود دور از انتظار نمی‌باشد - کشور ایران نیز از جایگاه ۱۰۸ در سال ۲۰۰۶ به جایگاه ۱۴۴ در سال ۲۰۱۲ با ۳۶ پله سقوط رسیده است.

۱. افغانستان، ارمنستان، آذربایجان، مصر، ایران، عراق، اردن، قزاقستان، کویت، قرقیزستان، لبنان، عمان، پاکستان، قطر، عربستان سعودی، پاکستان، ترکیه، امارات متحده عربی، ازبکستان و یمن.

2. Ease of Doing Business

۳. به دلیل اینکه کشور تاجیکستان در سال ۲۰۰۶ دارای رتبه‌ای در رابطه با شاخص بهبود فضای کسب و کار نبوده است؛ بنابراین این کشور را در انتهای نمودار قرار داده تا مقایسه به درستی انجام پذیرد.

نمودار ۱. شاخص بهبود فضای کسب و کار کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۶-۲۰۱۲)

جدول (۱) ارائه‌دهنده رتبه‌بندی شاخص بهبود فضای کسب و کار در منطقه مورد مطالعه در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ می‌باشد. مطابق جدول، در هر دو سال کشور عربستان دارای رتبه اول در منطقه بوده است و کشور مصر در سال ۲۰۰۶ با رتبه ۱۹ و ازبکستان در سال ۲۰۱۲ با رتبه ۲۰ بیشترین رتبه‌ها را کسب کرده‌اند. ایران نیز در سال ۲۰۰۶ دارای رتبه ۱۴ در منطقه بوده و در سال ۲۰۱۲ با دو پله سقوط به جایگاه ۱۶ در منطقه دست یافته است.

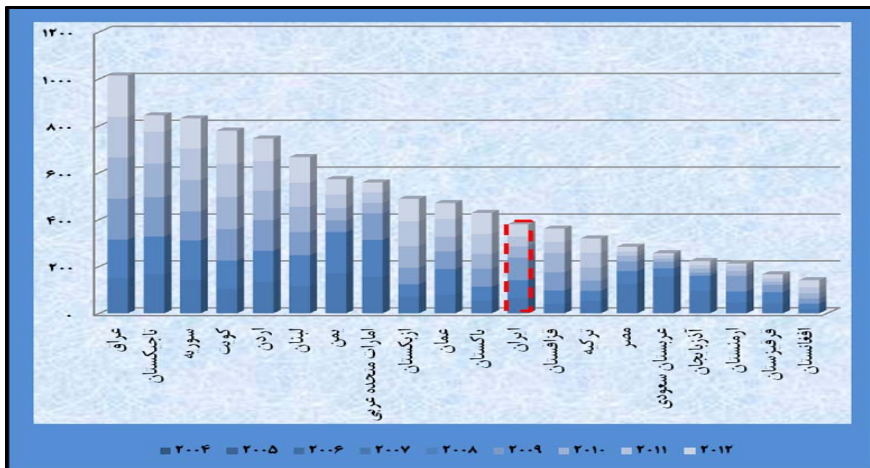
جدول ۱. رتبه‌بندی منطقه‌ای و جهانی شاخص بهبود فضای کسب و کار کشورهای همسایه ایران

سال ۲۰۱۲		سال ۲۰۰۶		
رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای	رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای	
۱۶۰	۱۸	۱۲۲	۱۷	افغانستان
۵۵	۵	۴۶	۲	ارمنستان
۶۶	۶	۹۸	۱۳	آذربایجان
۱۱۰	۱۴	۱۴۱	۱۹	مصر
۱۴۴	۱۶	۱۰۸	۱۴	ایران
۱۶۴	۱۹	۱۱۴	۱۵	عراق
۹۶	۱۰	۷۴	۷	اردن
۴۷	۳	۸۶	۹	قزاقستان
۶۷	۷	۴۷	۳	کویت
۷۰	۸	۸۴	۸	قرقیزستان
۱۰۴	۱۲	۹۵	۱۲	لبنان
۴۹	۴	۵۱	۴	عمان
۱۰۵	۱۳	۶۰	۵	پاکستان
۱۲	۱	۳۸	۱	عربستان سعودی
۱۳۴	۱۵	۱۲۱	۱۶	سوریه
۱۴۷	۱۷	-	-	تاجیکستان
۷۱	۹	۹۳	۱۱	ترکیه
۳۳	۲	۶۹	۶	امارات متحده عربی
۱۶۶	۲۰	۱۳۸	۱۸	ازبکستان
۹۹	۱۱	۹۰	۱۰	یمن

* در ادامه به معرفی زیرشاخص‌های مرتبط با بهبود فضای کسب و کار پرداخته می‌شود.
مأخذ: نتایج تحقیق.

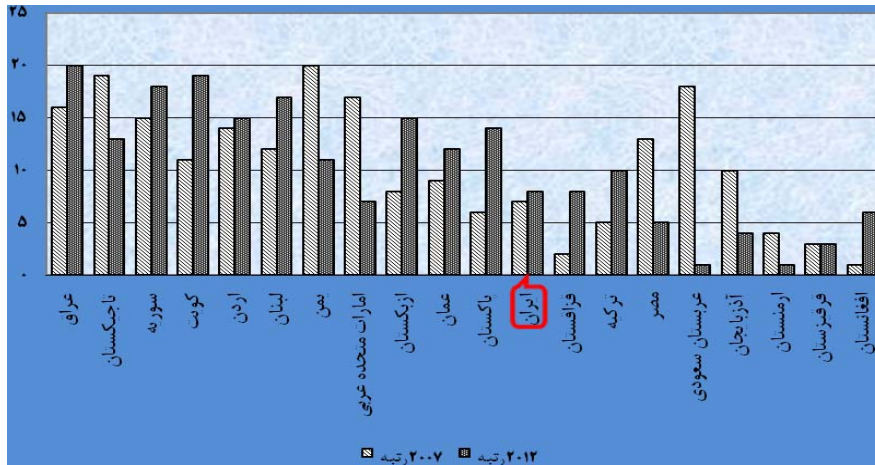
۱-۱. شاخص شروع یک کسب و کار^۱

این شاخص کل فرایندی را که یک کارآفرین به منظور تأسیس یک شرکت تا بهره‌برداری رسمی برای شروع یک کسب و کار تجاری، خدماتی و یا صنعتی انجام می‌دهد، ارزیابی می‌کند. نمودار (۲) ارائه‌دهنده شاخص شروع یک کسب و کار بین کشورهای مورد مطالعه در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲) می‌باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود پس از عراق کشور تاجیکستان بالاترین رتبه و کشور افغانستان کمترین رتبه را دارا می‌باشند. در بین کشورهای مورد مطالعه، عربستان سعودی بیشترین میزان بهبود را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۷ با ۱۴۶ پله ارتقاء دارا بوده و کشور کویت با ۳۸ رتبه کاهش در این سال‌ها با بیشترین میزان نزول مواجه بوده است.

نمودار ۲. شاخص شروع یک کسب و کار کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۴-۲۰۱۲)

در رابطه با رتبه‌بندی در منطقه در سال ۲۰۰۷ کشور افغانستان رتبه یک و در سال ۲۰۱۲ عربستان و ارمنستان این رتبه را به خود اختصاص داده‌اند و یمن و عراق به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲ بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. لازم به ذکر است که رتبه ایران بین کشورهای منطقه برای هر دو سال ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲ به ترتیب برابر با ۷ و ۸ بوده است.

نمودار ۳. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص شروع یک کسب و کار در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۷

همان‌طور که مشاهده می‌شود جدول (۲) زیرشاخص‌های مرتبط با شاخص شروع یک کسب و کار را در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۴ در کشورهای مورد مطالعه ارائه نموده است. منظور از تعداد مراحل^۱ در شاخص شروع کسب و کار تعداد موانع و مراحل قانونی است که یک سرمایه‌گذار به منظور شروع کسب و کار با آنها مواجه می‌شود. از منظر زیرشاخص مراحل در سال ۲۰۰۴ کشور آذربایجان و در سال ۲۰۱۲ کشور کویت بیشترین میزان را دارا بوده، به عبارتی تعداد مراحل شروع یک کسب و کار در این کشورها طولانی‌تر از بقیه می‌باشد. در سال ۲۰۰۴ کشور لبنان و در ۲۰۱۲ قرقیزستان در رابطه با زیرشاخص مراحل کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. در مقام مقایسه بین سال‌های (۲۰۱۲ - ۲۰۰۴) بیشترین میزان بهبود در رابطه با زیرشاخص مراحل متعلق به کشور عربستان به میزان ۱۰ واحد می‌باشد به گونه‌ای که از عدد ۱۳ به عدد ۳ رسیده است و کمترین میزان تغییر مربوط به کشورهای کویت و لبنان با یک واحد تغییر می‌باشد. کشور ایران نیز با ۳ واحد کاهش در این سال‌ها مواجه بوده که نشان‌دهنده بهبود شرایط این زیرشاخص در کشور می‌باشد.

از زیرشاخص‌های دیگر شروع کسب و کار، تعداد روزها^۲ می‌باشد که هرچه این عدد بیشتر باشد نشان‌دهنده طولانی‌تر بودن زمان لازم برای شروع کسب و کار می‌باشد. در رابطه با تعداد روزهای کاری لازم برای انجام فرایند شروع یک کسب و کار در سال ۲۰۰۴ کشور ارمنستان و در سال ۲۰۱۲ عربستان کمترین میزان را به خود در بین کشورها اختصاص داده‌اند. بیشترین میزان این زیرشاخص در سال ۲۰۰۴ متعلق به کشور آذربایجان و در سال ۲۰۱۲ متعلق به کشور عراق می‌باشد. کشور آذربایجان با کاهش ۹۷ روز

1. Procedures (Number)
2. Time (Days)

از تعداد روزهای کاری لازم برای انجام فرایند بیشترین میزان بهبود را در این زیرشاخص داشته است، به گونه‌ای که از ۱۰۵ روز در سال ۲۰۰۴ به ۸ روز در سال ۲۰۱۲ رسیده و کشورهای کویت و پاکستان با ۳ روز کاهش کمترین میزان تغییر را به خود اختصاص داده‌اند. کشور ایران نیز با ۲۱ روز کاهش از ۲۹ روز در سال ۲۰۰۸ به ۸ روز در سال ۲۰۱۲ رسیده است.

منظور از هزینه^۱ در شروع کسب و کار آن میزان هزینه‌ای (برحسب دلار) است که یک کارآفرین طی مراحل شروع یک کسب و کار باید پردازد و در نتیجه هرچه این مقدار بالاتر باشد احتمال ثبت کسب و کار کاهش می‌یابد. سهم هزینه شروع یک کسب و کار از درآمد سرانه کشور یمن در سال ۲۰۰۴ برابر با ۲۵۷ و در سال ۲۰۱۲ در کشور عراق برابر با ۱۱۵/۷ می‌باشد که در مقام مقایسه بیشترین میزان را از این منظر داشته‌اند. حداقل میزان این زیرشاخص در سال ۲۰۰۴ متعلق به کویت و در سال ۲۰۱۲ متعلق به قزاقستان می‌باشد. بیشترین میزان تغییر در این زیرشاخص در سال ۲۰۱۲ نسبت به ۲۰۰۴ مربوط به کشور یمن و کمترین میزان تغییر متعلق به کویت می‌باشد. البته لازم به ذکر است کشور کویت از منظر هزینه کمترین میزان را دارا می‌باشد. ایران نیز با ۲/۷ کاهش در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ مواجه بوده است.

منظور از حداقل سرمایه لازم^۲ مقدار سرمایه‌ای است که سرمایه‌گذار می‌بایست پیش از ثبت کسب و کار در حساب بانکی خود سپرده‌گذاری کند. این حساب در خلال فرایند ورود به کسب و کار مسدود می‌شود و در بسیاری از کشورها تا زمان انحلال هویت حقوقی همچنان مسدود می‌ماند و هرچه قانون شروع کسب و کار این مقدار سرمایه را بیشتر وضع کند کارآفرینان کوچکتر و دارای سرمایه کمتر از حیطه کسب و کار خارج می‌شوند. کشورهای سوریه و عمان به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲ بیشترین میزان حداقل سرمایه مورد نیاز به صورت درصدی از درآمد سرانه را دارا بوده‌اند که این امر گویای آنست که در این کشورها بیشترین میزان سرمایه در مقایسه با دیگر کشورهای مورد بررسی به منظور شروع یک کسب و کار لازم و ضروری است. در مقایسه با سال ۲۰۰۴ کشور سوریه بیشترین میزان کاهش حداقل سرمایه را مواجه بوده که بیانگر بهبود شرایط سرمایه‌گذاری در این کشور از منظر این شاخص می‌باشد. کشور ازبکستان نیز با ۴/۲ افزایش در میزان سرمایه‌گذاری در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ مواجه بوده که از این منظر تنها کشور منطقه می‌باشد که دارای افزایش در این زیرشاخص بوده است. کشور ایران نیز با ۱/۸ کاهش در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ مواجه بوده است.

1. Cost (% of Income Per Capita)

2. Minimum Capital (% of Income Per Capita)

جدول ۲. زیر شاخص‌های شروع یک کسب و کار کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۴

مراحل (تعداد)	روزهای کاری لازم برای انجام فرایند		هزینه (درصدی از درآمد سرانه)		حداقل سرمایه (درصدی از درآمد سرانه)		
	۲۰۱۲	۲۰۰۴	۲۰۱۲	۲۰۰۴	۲۰۱۲	۲۰۰۴	
افغانستان	۴	-	۷	-	۲۵/۸	-	۰
ارمنستان	۳	۱۸	۸	۱۸	۲/۹	۸/۴	۰
آذربایجان	۶	۱۰۵	۸	۱۰۵	۲/۷	۱۶/۸	۰
مصر	۶	۳۷	۷	۳۷	۵/۶	۶۵/۶	۰
ایران	۶	۲۹	۸	۲۹	۳/۸	۶/۵	۰/۷
عراق	۱۱	-	۷۷	-	۱۱۵/۷	-	۳۵/۵
اردن	۷	۷۹	۱۲	۷۹	۱۳/۹	۱۰۴/۱	۰
قزاقستان	۶	۲۶	۱۹	۲۶	۰/۸	۱۱/۱	۰
کویت	۱۲	۳۵	۳۲	۳۵	۱/۲	۲	۷۱/۸
قرقیزستان	۲	۲۱	۱۰	۲۱	۳/۵	۱۲/۵	۰
لبنان	۵	۴۶	۹	۴۶	۶۷/۱	۱۲۹/۷	۳۵/۳
عمان	۵	۳۵	۸	۳۵	۳/۱	۴/۹	۲۷۱/۷
پاکستان	۱۰	۲۴	۲۱	۲۴	۱۱/۲	۴۰	۰
عربستان سعودی	۳	۷۱	۵	۷۱	۵/۹	۶۷/۲	۰
سوریه	۷	۴۳	۱۳	۴۳	۱۷/۱	۳۴/۵	۱۲۷/۷
تاجیکستان	۵	-	۲۴	-	۳۳/۳	-	۰
ترکیه	۶	۳۸	۶	۳۸	۱۱/۲	۳۶/۸	۸۷
امارات متحده عربی	۷	۱۹	۱۳	۱۹	۵/۶	۳۴/۳	۰
ازبکستان	۶	۲۹	۱۴	۲۹	۶/۴	۱۷/۲	۲۷/۲
یمن	۶	۷۲	۱۲	۷۲	۸۳/۸	۲۵۷	۰

مأخذ: نتایج تحقیق.

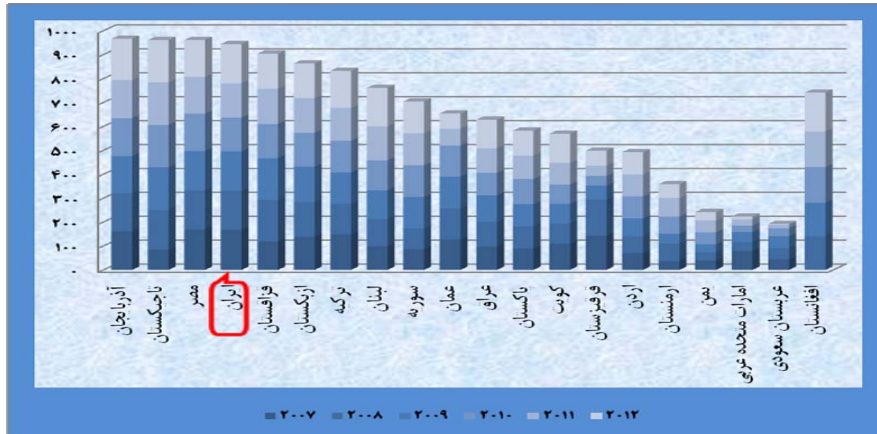
۲-۱. شاخص اخذ مجوز^۱

در رابطه با شاخص اخذ مجوزها بیشتر توجه بانک جهانی مبتنی بر فرایندهای عملیاتی مربوط به اخذ مجوزهای بخش ساختمان و همچنین امور مربوط به انشعابات آب، برق و گاز می‌باشد. این شاخص میزان سهولت یا سختی تعامل با مراجع قانونی صادرکننده مجوزهای ساخت را بررسی می‌کند. نمودار (۴) ارائه‌دهنده شاخص اخذ مجوزها بین کشورهای مورد مطالعه در سال‌های (۲۰۱۲-۲۰۰۷) می‌باشد.^۲ همان‌طور که مشاهده می‌شود، کشور آذربایجان بیشترین میزان و عربستان سعودی کمترین میزان این شاخص را طی این سال‌ها به خود اختصاص داده‌اند. در بین کشورهای مورد مطالعه، قرقیزستان بیشترین

1. Dealing With Construction Permits

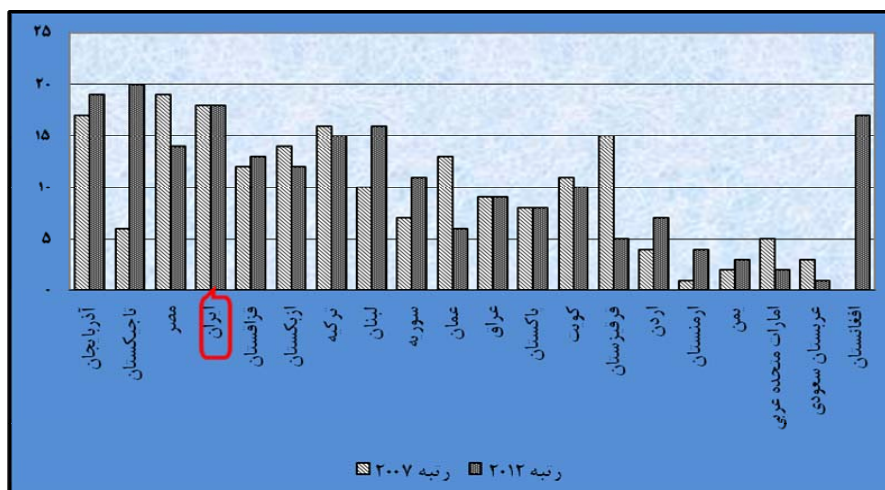
۲. به دلیل اینکه کشور افغانستان در سال ۲۰۰۷ دارای رتبه‌ای در رابطه با این شاخص نبوده است؛ بنابراین این کشور را در انتهای نمودار قرار داده تا مقایسه به درستی انجام پذیرد.

میزان بهبود را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۷ با ۸۱ پله ارتقاء دارا بوده به گونه‌ای که از رتبه ۱۴۳ به ۶۲ رسیده و کشور تاجیکستان با ۹۲ رتبه کاهش از رتبه ۸۵ در سال ۲۰۰۷ به رتبه ۱۷۷ رسیده است. ایران نیز با ۳ پله بهبود در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۷ مواجه بوده است.

نمودار ۴. شاخص اخذ مجوزهای کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

از منظر رتبه‌بندی منطقه‌ای در سال ۲۰۰۷ کشور ارمنستان رتبه یک و در سال ۲۰۱۲ عربستان این رتبه را به خود اختصاص داده است و مصر و تاجیکستان به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲ بالاترین رتبه را دارا بوده‌اند. لازم به ذکر است که رتبه ایران بین کشورهای منطقه برای هر دو سال ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲ برابر با ۱۸ بوده است.

نمودار ۵. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص اخذ مجوز در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲

جدول (۳) زیرشاخص‌های مرتبط با شاخص اخذ مجوز را در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ در کشورهای مورد مطالعه ارائه نموده است. منظور از تعداد مراحل در شاخص اخذ مجوزها آن تعداد مراحل مقرراتی می‌باشد که به منظور عملیاتی نمودن فعالیت، می‌بایست توسط سرمایه‌گذار و یا کارآفرین رعایت شود و این فرایندها شامل عملیات بخش ساختمان اعم از اخذ مجوزها، پروانه‌های لازم، تکمیل فرم‌ها، رعایت دستورالعمل‌های بازرسی مقررات ایمنی و اقدامات به انشعابات آب، برق، گاز و ... می‌باشد. به تبع آن، هرچه تعداد مراحل بیشتر باشد تمایل برای سرمایه‌گذاری در کسب و کار کمتر می‌شود. بیشترین میزان زیرشاخص مراحل در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ متعلق به کشور قزاقستان و کمترین آن متعلق به کشور پاکستان در سال ۲۰۰۶ و عربستان سعودی در سال ۲۰۱۲ می‌باشد. در مقام مقایسه بین سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۶ بیشترین میزان بهبود در رابطه با زیرشاخص مراحل متعلق به کشور قرقیزستان به میزان ۱۰ واحد است به گونه‌ای که از عدد ۲۲ به عدد ۱۲ رسیده است.

منظور از زمان اخذ مجوزها تعداد روزهایی است که یک کارآفرین برای اخذ مجوز می‌بایست صرف نماید، بنابراین هرچه این زمان کمتر باشد تمایل برای سرمایه‌گذاری در کسب و کار بیشتر می‌شود. در رابطه با زیرشاخص مدت زمان لازم برای انجام فرایند کشور ایران بیشترین میزان بهبود را کسب کرده به گونه‌ای که با ۳۴۹ واحد بهبود از ۶۶۹ روز به ۳۲۰ روز کاهش یافته که این امر گویای بهبود زمان لازم برای اخذ مجوز در کشورمان نسبت به گذشته می‌باشد. بیشترین میزان زمان لازم برای اخذ مجوز در سال ۲۰۰۶ متعلق به ایران و کمترین آن مربوط به امارات متحده عربی بوده و در سال ۲۰۱۲ بیشترین میزان مربوط به افغانستان و کمترین آن همانند سال ۲۰۰۶ به کشور امارات متحده عربی متعلق می‌باشد.

منظور از هزینه آن مقدار پولی (برحسب دلار) است که برای اخذ مجوز باید صرف شود و هرچه این هزینه کمتر باشد تمایل کارآفرینان برای ایجاد کسب و کار بیشتر می‌شود. سهم هزینه شاخص اخذ مجوز از درآمد سرانه کشور افغانستان در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ بیشترین میزان را به خود اختصاص داده و کمترین آن در سال ۲۰۰۶ مربوط به کشور آذربایجان و در سال ۲۰۱۲ متعلق به کشور امارات متحده عربی می‌باشد. بیشترین میزان بهبود در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ متعلق به کشور افغانستان و بدترین شرایط مربوط به کشور آذربایجان است. ایران نیز با ۴۸۶/۶ واحد بهبود در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ در رابطه با این زیرشاخص روبرو بوده است.

جدول ۳. زیر شاخص‌های اخذ مجوز کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۶

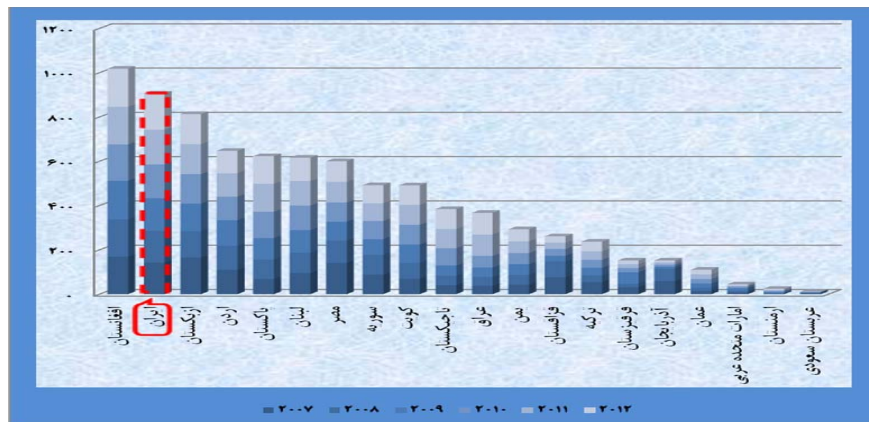
مراحل (تعداد)	مدت زمان لازم برای انجام فرایند (روز)		هزینه (درصدی از درآمد سرانه)		
	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	
افغانستان	۱۲	۱۲	۳۳۴	۳۳۴	۴۸۷۶/۴
ارمنستان	۲۱	۱۸	۱۸۳	۷۹	۵۷/۱
آذربایجان	۳۰	۳۰	۲۱۲	۲۱۲	۳۳۵/۲
مصر	۲۵	۲۲	۲۴۹	۲۱۸	۱۵۵/۳
ایران	۱۸	۱۶	۶۶۹	۳۲۰	۳۵۵/۶
عراق	۱۳	۱۳	۱۸۷	۱۸۷	۴۶۹/۸
اردن	۲۰	۱۷	۹۲	۷۰	۵۳۴/۲
قزاقستان	۳۶	۳۲	۲۵۸	۱۸۹	۹۳/۲
کویت	۲۴	۲۴	۱۵۶	۱۳۰	۱۲۱/۸
قرقیزستان	۲۲	۱۲	۳۹۵	۱۴۲	۱۷۱/۸
لبنان	۱۹	۱۹	۲۱۹	۲۱۹	۲۳۴/۹
عمان	۱۴	۱۴	۱۸۶	۱۷۴	۴۵/۷
پاکستان	۱۱	۱۱	۲۶۵	۲۲۲	۲۶۲/۵
عربستان سعودی	۱۵	۹	۱۱۱	۷۵	۱۹/۴
سوریه	۲۳	۲۳	۱۰۴	۱۰۴	۵۰۴/۱
تاجیکستان	۲۸	۲۶	۲۶۱	۲۲۸	۸۴۹/۹
ترکیه	۲۴	۲۴	۱۸۹	۱۸۹	۱۹۷/۷
امارات متحده عربی	۱۹	۱۴	۸۰	۴۶	۵/۲
ازبکستان	۲۵	۲۵	۲۴۳	۲۴۳	۵۷
یمن	۱۲	۱۲	۱۱۶	۱۱۶	۶۱/۱

مأخذ: نتایج تحقیق.

۳-۱. شاخص ثبت و انتقال مالکیت^۱

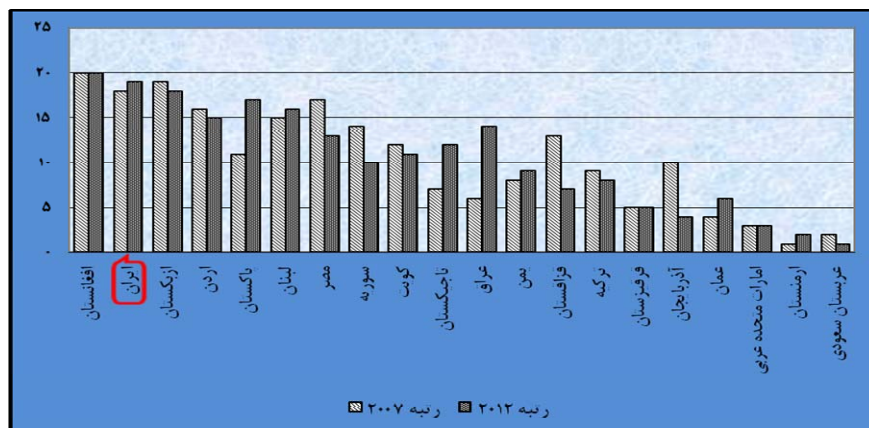
شاخص ثبت و انتقال مالکیت ارائه‌دهنده سهولت ثبت حقوق مالکیت می‌باشد. در این شاخص، فرایند کامل خرید یک زمین یا ساختمان و انتقال حق مالکیت آن از یک فرد به فرد دیگر ثبت می‌شود. در فرایند مذکور هر مرحله‌ای که به واسطه قانون یا رویه برای انتقال حق مالکیت ضروری است ثبت می‌گردد. همان‌طور که مشاهده می‌شود نمودار (۶) دربردارنده شاخص ثبت و انتقال مالکیت در سال‌های (۲۰۱۲-۲۰۰۷) در کشورهای مورد مطالعه می‌باشد. کشور افغانستان بیشترین رتبه و عربستان کمترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. با توجه به نمودار تجمعی زیر ایران پس از کشور افغانستان بیشترین رتبه را در بین کشورها دارا بوده است. در بین کشورهای مورد مطالعه آذربایجان بیشترین میزان بهبود را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۷ با ۵۰ پله ارتقاء دارا بوده به گونه‌ای که از رتبه ۵۹ به ۹ رسیده و کشور عراق با ۶۱ رتبه کاهش از رتبه ۳۷ در سال ۲۰۰۷ به رتبه ۹۸ رسیده است.

1. Registering Property

نمودار ۶. شاخص ثبت و انتقال مالکیت کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

در سال ۲۰۰۷ رتبه کشور ارمنستان و در سال ۲۰۱۲ کشور عربستان بهترین رتبه را بین کشورهای مورد مطالعه به خود اختصاص داده‌اند و کشور افغانستان بدترین رتبه را در هر دو سال دارا بوده است. لازم به ذکر است ایران در سال ۲۰۰۷ رتبه ۱۸ را بین کشورها به خود اختصاص داده و در سال ۲۰۱۲ رتبه ۱۹ را دریافت کرده است. همان طور که از نمودار مشاهده می‌شود در رابطه با این شاخص تفاوت فاحشی میان کشورهای مورد بررسی وجود دارد.

نمودار ۷. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص ثبت و انتقال مالکیت در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۷

جدول (۴) به بررسی زیرشاخص‌های مرتبط با شاخص ثبت و انتقال مالکیت در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۱۲ می‌پردازد. با توجه به جدول، ازبکستان از نظر تعداد فرایند در هر دو سال ۲۰۰۵ و ۲۰۱۲ بیشترین میزان را در بین کشورها به خود اختصاص داده و امارات متحده عربی در هر دو سال مورد بررسی کمترین میزان را دارا می‌باشد. بیشترین میزان بهبود در این سال‌ها متعلق به کشورهای قزاقستان، قرقیزستان و آذربایجان در رابطه با این شاخص می‌باشد به گونه‌ای که این سه کشور از عدد ۷ به ۴ رسیده‌اند. در رابطه با ایران، این زیرشاخص در سال ۲۰۰۵ نسبت به سال ۲۰۱۱ تغییری نکرده است.

مدت زمان لازم برای انجام فرایند ثبت و انتقال مالکیت کشور افغانستان در هر دو سال مورد مقایسه از تمام کشورها بیشتر بوده و کمترین میزان در سال ۲۰۰۵ متعلق به کشور امارات متحده عربی و در سال ۲۰۱۲ نیز امارات متحده عربی به همراه عربستان سعودی کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. مصر با ۱۲۱ روز کاهش در زمان ثبت و انتقال مالکیت بهترین بهبود را طی این سال‌ها داشته به گونه‌ای که از ۱۹۳ روز در سال ۲۰۰۵ به ۷۲ روز در سال ۲۰۱۲ رسیده است. در رابطه با ایران از منظر این زیرشاخص هیچ تغییری در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۵ مشاهده نمی‌شود.

کشور سوریه بیشترین میزان سهم هزینه از ارزش دارایی را برای ثبت و انتقال مالکیت در هر دو سال داشته در حالی که کشور عربستان هیچ گونه هزینه‌ای را در قبال این فعالیت دریافت نمی‌کند. بیشترین میزان بهبود مربوط به کشور ازبکستان با میزان تفاوت ۹/۷ می‌باشد، به گونه‌ای که این هزینه در سال ۲۰۰۵ برای کشور مذکور برابر با ۱۰/۶ و در سال ۲۰۱۲ برابر با ۰/۹ است. در تمام کشورها بجز، ترکیه، عراق و پاکستان هزینه‌های مرتبط با این زیرشاخص کاهش یافته و بیشترین میزان افزایش در هزینه‌ها مربوط به ترکیه با ۰/۳ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۰۵ می‌باشد. ایران نیز با ۰/۱ کاهش در رابطه با این زیرشاخص مواجه بوده است.

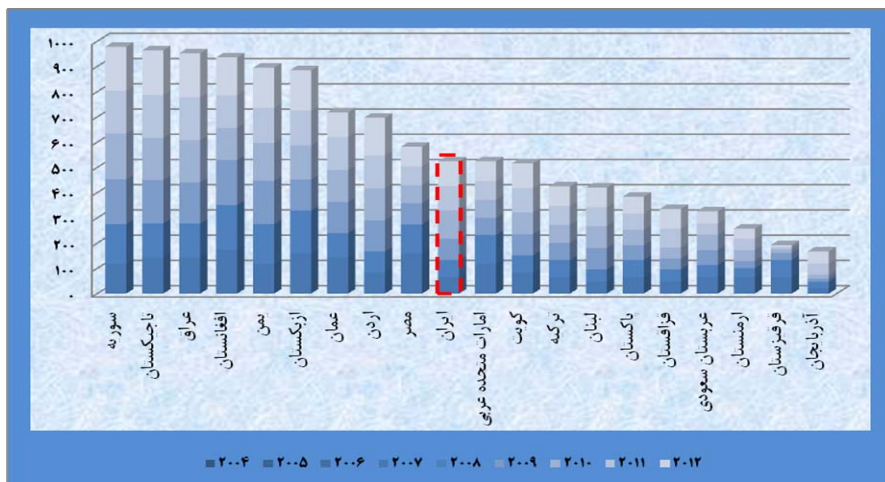
جدول ۴. زیر شاخص‌های ثبت و انتقال مالکیت کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۱۲

	تعداد فرایند		مدت زمان لازم برای انجام فرایند(روز)		هزینه(درصدی از ارزش دارایی)	
	۲۰۱۲	۲۰۰۵	۲۰۱۲	۲۰۰۵	۲۰۱۲	۲۰۰۵
افغانستان	۹	۱۱	۲۵۰	۲۵۲	۵	۷
ارمنستان	۳	۴	۷	۶	۰/۳	۰/۶
آذربایجان	۴	۷	۱۱	۶۱	۰/۲	۰/۴
مصر	۷	۷	۷۲	۱۹۳	۰/۸	۶/۸
ایران	۹	۹	۳۶	۳۶	۱۰/۵	۱۰/۶
عراق	۵	۵	۵۱	۵۱	۶/۹	۶/۷
اردن	۷	۷	۲۱	۲۱	۷/۵	۱۰
قزاقستان	۴	۷	۴۰	۵۱	۰/۱	۱/۷
کویت	۸	۸	۴۷	۷۵	۰/۵	۰/۶
قرقیزستان	۴	۷	۵	۸	۲/۲	۵/۹
لبنان	۸	۸	۲۵	۲۵	۵/۸	۵/۹
عمان	۲	۲	۱۶	۱۶	۳	۳
پاکستان	۶	۶	۵۰	۵۰	۷/۷	۷/۶
عربستان سعودی	۲	۴	۲	۴	۰	۰
سوریه	۴	۴	۱۹	۲۷	۲۷/۹	۳۰/۸
تاجیکستان	۶	-	۳۷	-	۵/۳	-
ترکیه	۶	۶	۶	۶	۳/۳	۳
امارات متحده عربی	۱	۱	۲	۲	۲	۲/۱
ازبکستان	۱۲	۱۲	۷۸	۷۸	۲/۹	۱۰/۶
یمن	۶	۶	۱۹	۱۹	۳/۸	۳/۹

مأخذ: نتایج تحقیق.

۴-۱. شاخص اخذ اعتبار^۱

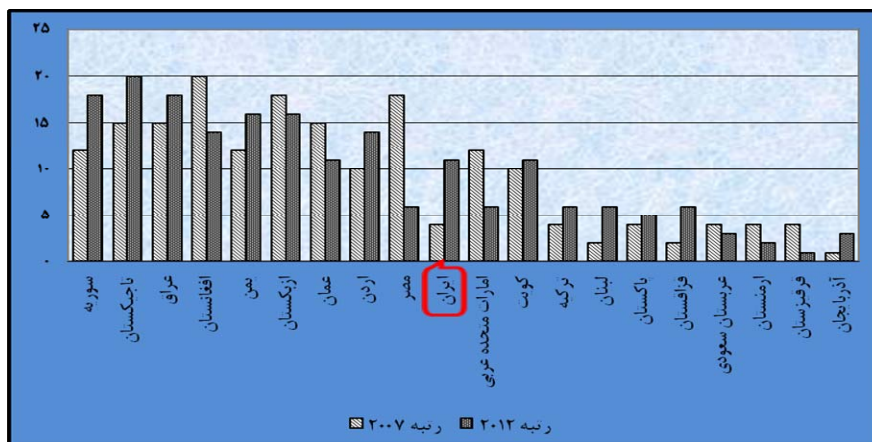
شاخص اخذ اعتبار معیارهای مرتبط با میزان دسترسی، کیفیت و به اشتراک گذاری و مبادله اطلاعات اعتباری و همچنین آگاهی افراد نسبت به حقوق قانونی خود را شامل می‌شود. نمودار (۸) بیانگر شاخص اخذ اعتبار در سال‌های (۲۰۱۲-۲۰۰۷) برای کشورهای منطقه می‌باشد. همان طور که مشاهده می‌گردد بیشترین میزان تجمعی این شاخص متعلق به کشور سوریه و کمترین آن متعلق به آذربایجان می‌باشد و این امر نشانگر آنست که سوریه از حیث اعتبارات داده شده به بنگاه‌ها بین کشورهای مورد مطالعه ضعیف‌تر عمل نموده و بالعکس کشور آذربایجان در این رابطه عملکرد خوبی را داشته است. می‌توان مطرح کرد که ایران از حیث این شاخص تقریباً در مکان میانی کشورها قرار گرفته است. کشور قرقیزستان دارای بهترین میزان بهبود بین این سال‌ها بوده به گونه‌ای که از جایگاه ۶۵ جهانی در سال ۲۰۰۷ به جایگاه ۸ جهانی در سال ۲۰۱۲ با ۵۷ رتبه ارتقاء رسیده است. اردن نیز با ۶۷ رتبه نزول در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۷ روبرو بوده و از این حیث شرایط نامساعدتری را نسبت به سال ۲۰۰۴ تجربه کرده است. ایران با ۳۳ پله افزایش از رتبه ۶۵ به رتبه ۹۸ رسیده است.

نمودار ۸. شاخص اخذ اعتبار کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

همان طور که در نمودار (۹) مشاهده می‌شود بیشترین رتبه منطقه‌ای در سال ۲۰۰۷ متعلق به افغانستان و کمترین رتبه مربوط به آذربایجان بوده و در سال ۲۰۱۲ بیشترین رتبه به تاجیکستان و کمترین رتبه متعلق به قرقیزستان است. ایران نیز از حیث این شاخص در سال ۲۰۰۷ در جایگاه چهارم منطقه قرار داشته و در سال ۲۰۱۲ با هفت پله سقوط در جایگاه یازدهم منطقه‌ای قرار گرفته است.

1. Getting Credit

نمودار ۹. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص اخذ اعتبار در سال‌های (۲۰۱۲-۲۰۰۷)

جدول (۵) ارائه‌دهنده زیرشاخص‌های مرتبط با شاخص اخذ اعتبار در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۱۲ می‌باشد. شاخص حقوق قانونی^۱ از زیرشاخص‌های اخذ اعتبار با دامنه صفر تا ده است و ارقام بالاتر بیان‌کننده تنظیم بهتر قوانین و دسترسی مطلوب‌تر به اعتبارات می‌باشد و هرچه این ارقام بالاتر باشد تمایل سرمایه‌گذاران به منظور فعالیت بیشتر خواهد شد. در رابطه با زیرشاخص حقوق قانونی، کشورهای آذربایجان، قرقیزستان و پاکستان در سال ۲۰۰۵ بیشترین میزان این شاخص را به خود اختصاص داده‌اند و در سال ۲۰۱۲ قرقیزستان بیشترین میزان را داشته است. افغانستان در سال ۲۰۰۵ و سوریه نیز در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۱۲ کمترین میزان این شاخص را در بین کشورهای منطقه دارا بوده‌اند. ایران نیز در رابطه با این زیرشاخص با تغییری مواجه نبوده است.

یکی از زیرشاخص‌های اخذ اعتبار، شاخص اطلاعات اعتباری^۲ می‌باشد که میزان و کیفیت دسترسی به اطلاعات اعتباری را نشان می‌دهد و دامنه این زیرشاخص از صفر تا شش می‌باشد. کشور ترکیه در سال ۲۰۰۵ بهترین رتبه را در رابطه با زیرشاخص اطلاعات اعتباری کسب کرده و در سال ۲۰۱۲ ارمنستان، مصر و عربستان سعودی بالاترین رتبه یعنی رتبه ۶ را به خود اختصاص داده‌اند. لازم به ذکر است که کشور عربستان بیشترین میزان پیشرفت را در رابطه با این زیرشاخص در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۵ کسب کرده است. ایران در رابطه با این زیرشاخص با دو پله ارتقاء در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۵ روبرو بوده است.

میزان پوشش دفاتر ثبت دولتی^۳ برای فراهم نمودن اطلاعات، موقعیت و امکانات مربوط به اخذ اعتبار می‌باشد که بر مبنای درصدی از جمعیت بزرگسال مطرح می‌شود. هرچه این رقم پایین‌تر باشد، نشان‌دهنده کمتر دولتی بودن سیستم کسب و کار آن کشور می‌باشد و نشان‌دهنده شرایط مطلوب‌تر است. در سال

1. Strength of legal rights index (0-10)
 2. Depth of Credit Information Index (0-6)
 3. Public Registry Coverage (% of adults)

۲۰۰۵ بیشترین میزان زیرشاخص پوشش ثبت اطلاعات توسط نهاد دولتی متعلق به کشور ترکیه با ۳/۲ درصد و در سال ۲۰۱۲ بیشترین میزان متعلق به ایران با ۲۶/۵ درصد بوده و نشانگر آنست که ایران در بین کشورهای منطقه، درصد بالایی از دولتی را دارا می‌باشد، البته لازم به ذکر است که این زیرشاخص در رابطه با ایران در سال ۲۰۰۵ گزارش نشده است. بیشترین میزان تغییر مربوط به کشور ترکیه می‌باشد به گونه‌ای که این کشور در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۵ درصد دولتی شدنش بیشتر بوده است. پوشش دفاتر ثبت خصوصی^۱ برای در اختیار گذاردن موقعیت، امکانات و اطلاعات مربوط به اخذ اعتبار می‌باشد که بر مبنای درصد از جمعیت بزرگسال بیان می‌شود. هرچه این رقم بالاتر باشد نشان‌دهنده کمتر دولتی بودن سیستم کسب و کار آن کشور می‌باشد و فرصت‌های بیشتری برای مردم عادی و کارآفرینان و سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند. در رابطه با زیرشاخص پوشش ثبت اطلاعات توسط نهادهای خصوصی بیشترین میزان در سال ۲۰۱۲ متعلق به کشور ترکیه می‌باشد.

جدول ۵. زیر شاخص‌های اخذ اعتبار کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۵

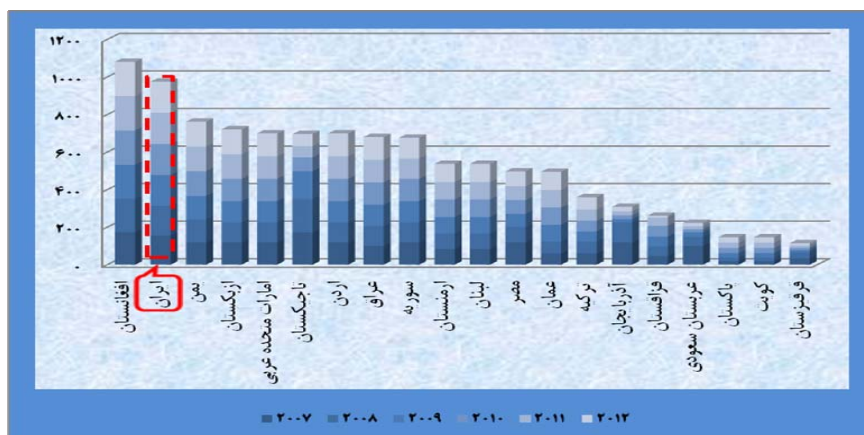
	پوشش ثبت اطلاعات توسط نهاد خصوصی (درصد بزرگسالان)		پوشش ثبت اطلاعات توسط نهاد دولتی (درصد بزرگسالان)		شاخص اطلاعات اعتباری		شاخص حقوق قانونی (۰-۱۰)
	۲۰۱۲	۲۰۰۵	۲۰۱۲	۲۰۰۵	۲۰۱۲	۲۰۰۵	۲۰۰۵
افغانستان	۰	-	۰	-	۰	۶	۱
ارمنستان	۴۶/۶	۰	۲۳/۷	-	۶	-	۵
آذربایجان	۰	۰	۱۵/۶	۰	۵	۰	۶
مصر	۱۳/۷	۰	۳/۵	۱	۶	۲	۳
ایران	۲۴/۴	۰	۲۶/۵	-	۴	۲	۴
عراق	۰	-	۰	-	۰	۰	۳
اردن	۰	۰	۱/۶	۰/۵	۲	۲	۴
قزاقستان	۳۷/۶	۰	۰	۰	۵	۰	۴
کویت	۲۹	۱۶/۶	۰	۰	۴	۳	۴
قرقیزستان	۱۸/۷	۰	۰	۰	۴	۰	۶
لبنان	۰	۰	۱۶/۶	۳/۱	۵	۴	۳
عمان	۰	۰	۱۸/۹	-	۴	-	۴
پاکستان	۲	۰/۴	۶/۹	۰/۲	۴	۳	۶
عربستان سعودی	۱۶	۰	۰	۰/۱	۶	۰	۳
سوریه	۰	۰	۳/۷	۰	۲	۰	۱
تاجیکستان	۰	-	۰	-	۰	-	-
ترکیه	۶۰/۵	۳۰	۲۳/۸	۳/۲	۵	۵	۴
امارات متحده عربی	۲۹/۲	۰	۹	۱/۸	۵	۲	۴
ازبکستان	۳/۶	۰	۵	۰	۳	۰	۲
یمن	۰	۰	۰/۷	-	۲	۰	۳

مأخذ: نتایج تحقیق.

1. Private Bureau Coverage (% of adults)

۵-۱. شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران^۱

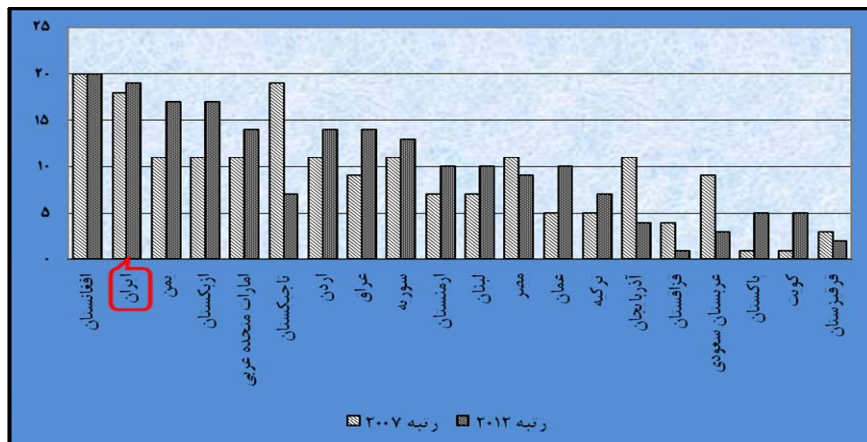
این شاخص دارای چهار مؤلفه شفافیت معاملات (انتشار اطلاعات)، مسئولیت مدیران، توانایی سهامداران در شکایت علیه سوء رفتار و تدبیر مدیران و مسئولین (سهولت شکایت سهامداران) و حمایت از سرمایه‌گذاران می‌باشد. دامنه ارزش‌گذاری این مؤلفه‌ها بین ۰ تا ۱۰ می‌باشد. نمودار (۱۰) ارائه‌دهنده شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲) در کشورهای همسایه ایران می‌باشد. با توجه به نمودار، ایران پس از کشور افغانستان، بیشترین میزان را در رتبه شاخص مذکور به خود اختصاص داده و نشانگر ضعف این شاخص در ایران نسبت به دیگر کشورهای منطقه می‌باشد. کمترین میزان این شاخص متعلق به قرقیزستان بوده و در نتیجه این کشور دارای عملکرد بهتری نسبت به دیگر کشورهاست. کشور تاجیکستان بین سال‌های مورد بررسی بیشترین میزان بهبود را در رابطه با این شاخص داشته به گونه‌ای که از رتبه ۱۷۲ جهانی در سال ۲۰۰۷ به رتبه ۶۵ در سال ۲۰۱۲ رسیده است. کشور عمان نیز بیشترین میزان تنزل را بین این سال‌ها شاهد بوده به گونه‌ای که از رتبه ۶۰ در سال ۲۰۰۷ به رتبه ۹۷ رسیده است. کشور ایران نیز با ۱۰ پله نزول از رتبه ۱۵۶ جهانی در سال ۲۰۰۷ به رتبه ۱۶۶ در سال ۲۰۱۲ رسیده که نشانگر بدتر شدن شرایط حمایت از سرمایه‌گذاران است.

نمودار ۱۰. شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

همان‌طور که در نمودار (۱۱) مشاهده می‌شود، افغانستان در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲ بیشترین رتبه را بین کشورها به خود اختصاص داده است. کویت و پاکستان در سال ۲۰۰۷ و قزاقستان در سال ۲۰۱۲ بهترین رتبه را دارا بوده‌اند. ایران نیز از این حیث در سال ۲۰۰۷ دارای رتبه ۱۸ بوده و در سال ۲۰۱۲ با یک پله نزول به جایگاه ۱۹ رسیده است.

1. Protecting Investors

نمودار ۱۱. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۷

جدول (۶) ارائه‌دهنده زیرشاخص‌های مرتبط با شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ می‌باشد. از زیرشاخص‌های حمایت از سرمایه‌گذاران، انتشار اطلاعات^۱ می‌باشد و دارای دامنه صفر تا ده است و هرچه رقم آن بالاتر باشد نشان‌دهنده عملکرد بهتر است. کشور لبنان در رابطه با زیرشاخص انتشار اطلاعات، در سال ۲۰۰۶ بیشترین میزان این شاخص را دارا بوده و در سال ۲۰۱۲ کشورهای ترکیه، لبنان، قزاقستان و عربستان سعودی بیشترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند، بنابراین از منظر این زیرشاخص شرایط خوبی را نسبت به کشورهای دیگر منطقه دارا هستند. در سال ۲۰۰۶ کمترین میزان این زیرشاخص به کشور تاجیکستان و در سال ۲۰۱۲ نیز کشور افغانستان مربوط است. بیشترین میزان بهبود مربوط به کشور تاجیکستان است، به گونه‌ای که از صفر در سال ۲۰۰۶ به ۸ در سال ۲۰۱۲ رسیده است. ایران نیز از این حیث تغییری را شاهد نبوده به گونه‌ای که در هر دو سال مورد بررسی میزان ۵ را به خود اختصاص داده است.

دامنه زیرشاخص مسئولیت مدیران^۲ از صفر تا ده می‌باشد، هرچه این رقم بالاتر باشد وسعت بیشتر شاخص مسئولیت مدیر را نشان داده و در نتیجه نشان‌دهنده عملکرد بهتر می‌باشد. در سال ۲۰۰۶ کشور تاجیکستان و در سال ۲۰۱۲ ازبکستان، لبنان و افغانستان کمترین عدد را به خود اختصاص داده و این امر بیانگر آنست که کشورهای ذکر شده عملکرد خوبی را در رابطه با این زیرشاخص نداشته‌اند. کویت، عربستان سعودی و امارات متحده عربی در سال ۲۰۰۶ و عربستان سعودی در سال ۲۰۱۲ بیشترین میزان این شاخص را به خود اختصاص داده و در نتیجه دارای عملکرد بهتری در مقایسه با سایر کشورهای مورد بررسی بوده‌اند. بیشترین میزان بهبود مربوط به کشور قرقیزستان بوده که از میزان یک به هفت در سال ۲۰۱۲ رسیده است. کشور ایران نیز از منظر این زیرشاخص با تغییری مواجه نشده است.

1. Extent of Disclosure Index (0-10)
2. Extent of Director Liability Index (0-10)

یکی دیگر از زیرشاخص‌های حمایت از سرمایه‌گذاران، شاخص سهولت دادخواست سهامداران^۱ می‌باشد و دارای دامنه صفر تا ده است، به گونه‌ای که ارقام بالاتر بیان‌کننده توان بیشتر سهامداران برای تعقیب قانونی سوء رفتار مدیران و عملکرد بهتر شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران می‌باشد. قرقیزستان در سال ۲۰۰۶ و قزاقستان در هر دو سال ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ بیشترین میزان را در رابطه با زیرشاخص سهولت دادخواست سهامداران داشته‌اند و کمترین میزان این زیرشاخص نیز مربوط به ایران است. این امر نشانگر آنست که در کشور توجه لازم به سهولت و آسانی شکایت از سهامداران نشده است. تاجیکستان و عربستان سعودی با یک پله ارتقاء بیشترین میزان افزایش را بین کشورها داشته‌اند و قرقیزستان نیز با یک پله کاهش مواجه شده است و دیگر کشورها از لحاظ این شاخص تفاوتی در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ نکرده‌اند. دامنه شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران^۲ از صفر تا ده می‌باشد، هرچه این ارقام بالاتر باشد جذب سرمایه‌گذاران در آن کشور بیشتر خواهد بود. کویت و پاکستان در سال ۲۰۰۶ بالاترین رتبه و افغانستان پایین‌ترین رتبه را بین کشورهای مورد بررسی از منظر شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران دارا بوده‌اند و در سال ۲۰۱۲ قزاقستان بیشترین و افغانستان کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. آذربایجان با بیشترین میزان تغییر در این سال‌ها مواجه بوده، به گونه‌ای که از ۴/۳ به ۶/۷ رسیده است. ایران نیز از این حیث دچار تغییری نشده و در هر دو سال میزان ۳ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۶. زیرشاخص‌های حمایت از سرمایه‌گذاران کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲

	شاخص انتشار اطلاعات (۰-۱۰)		شاخص مسئولیت مدیران (۰-۱۰)		شاخص سهولت دادخواست سهامداران (۰-۱۰)		شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران (۰-۱۰)	
	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶
افغانستان	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
ارمنستان	۵	۵	۸	۸	۲	۲	۵	۵
آذربایجان	۷	۴	۸	۸	۵	۱	۶/۷	۴/۳
مصر	۸	۷	۵	۵	۳	۳	۵/۳	۵
ایران	۵	۵	۰	۰	۴	۴	۳	۳
عراق	۴	۴	۴	۴	۵	۵	۴/۳	۴/۳
اردن	۵	۷	۴	۴	۴	۴	۴/۳	۴/۳
قزاقستان	۹	۷	۹	۹	۶	۱	۵/۷	۸
کویت	۷	۷	۵	۵	۷	۷	۶/۳	۶/۳
قرقیزستان	۸	۸	۹	۹	۷	۱	۶	۷/۷
لبنان	۹	۹	۵	۵	۱	۱	۵	۵
عمان	۸	۸	۲	۲	۵	۵	۵	۵
پاکستان	۶	۶	۷	۷	۶	۶	۶/۳	۶/۳
عربستان سعودی	۹	۷	۴	۳	۸	۷	۵/۷	۷
سوریه	۷	۶	۲	۲	۵	۵	۴/۳	۴/۳
تاجیکستان	۸	۰	۶	۵	۳	۰	۱/۷	۵/۷
ترکیه	۹	۸	۴	۴	۴	۴	۵/۳	۵/۷
امارات متحده عربی	۴	۴	۲	۲	۷	۷	۴/۳	۴/۳
ازبکستان	۴	۴	۷	۷	۱	۱	۴	۴
یمن	۶	۶	۲	۲	۴	۴	۴	۴

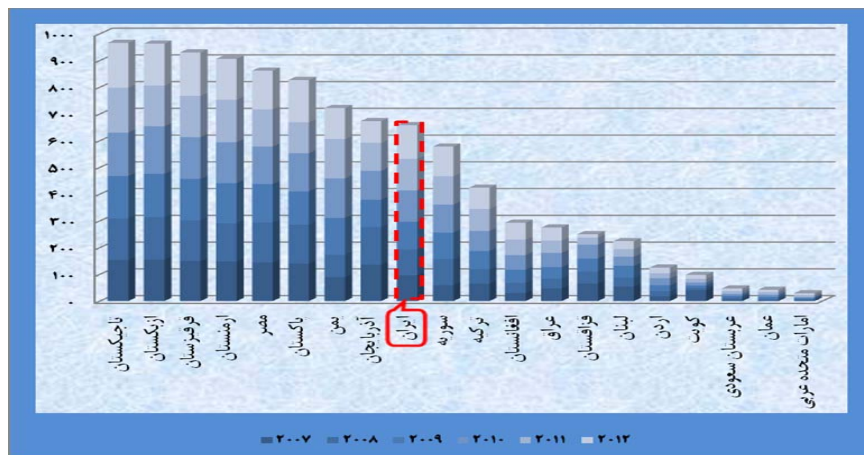
مأخذ: نتایج تحقیق.

1. Ease of Shareholder Suits Index
2. Strength of Investor Protection Index (0-10)

۶-۱. شاخص پرداخت مالیات^۱

شاخص پرداخت مالیات، امور مربوط به اخذ مالیات را از جهت تعداد پرداخت‌ها، زمان صرف‌شده برای پرداخت مالیات و نرخ‌های مالیاتی ارزیابی می‌کند. نمودار (۱۲) ارائه‌دهنده شاخص پرداخت مالیات در کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲) می‌باشد. با توجه به نمودار مشاهده می‌شود که تاجیکستان بدترین و امارات متحده عربی بهترین شرایط را به خود اختصاص داده است. این امر نشانگر آنست که امارات متحده عربی در بین کشورهای مورد بحث بهترین سیستم از منظر اخذ مالیات را دارا می‌باشد.

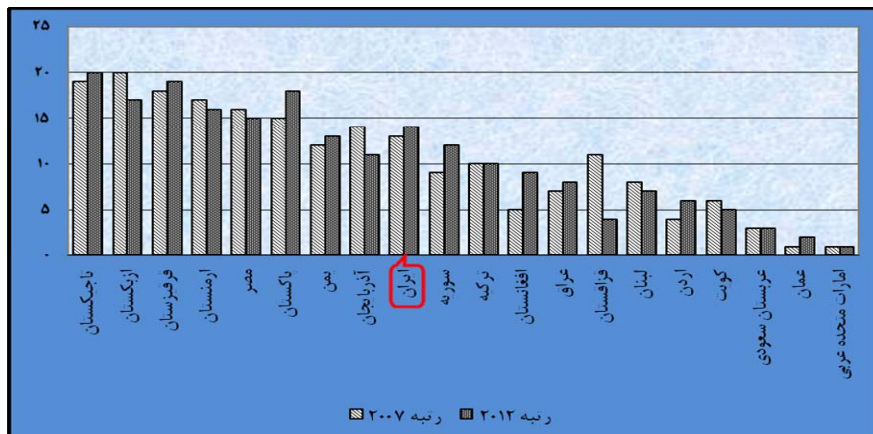
کشور آذربایجان با ۵۵ رتبه ترقی از جایگاه ۱۳۶ به ۸۱ رسیده که از بالاترین میزان بهبود در بین کشورها برخوردار بوده است. سوریه نیز از رتبه ۵۹ در سال ۲۰۰۷ به رتبه ۱۱۱ در سال ۲۰۱۲ با ۵۲ پله افزایش مواجه بوده و نشانگر بدتر شدن شرایط پرداخت مالیات می‌باشد. ایران نیز از جایگاه ۹۶ در سال ۲۰۰۷ با ۳۰ پله افزایش به رتبه ۱۲۶ در سال ۲۰۱۲ رسیده و در نتیجه شرایط پرداخت مالیات در کشور بدتر شده است.

نمودار ۱۲. شاخص پرداخت مالیات کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

با توجه به نمودار (۱۳) در سال ۲۰۰۷ بیشترین رتبه در بین کشورهای مورد بررسی متعلق به کشور ازبکستان بوده و کمترین رتبه متعلق به کشورهای امارات متحده عربی و عمان بوده است. تاجیکستان در سال ۲۰۱۲ بیشترین رتبه و امارات متحده عربی نیز رتبه نخست را به خود اختصاص داده‌اند. کشور ایران نیز در سال ۲۰۰۷ رتبه سیزدهم و در سال ۲۰۱۲ رتبه چهاردهم را بین کشورها دارا بوده است.

1. Paying Taxes

نمودار ۱۳. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص پرداخت مالیات در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۷

جدول (۷) ارائه‌دهنده زیرشاخص‌های مرتبط با شاخص پرداخت مالیات در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۶ می‌باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود تا سال ۲۰۱۲ این شاخص دارای سه زیرشاخص پرداخت‌ها، زمان و کل نرخ مالیات بوده و در این سال علاوه بر سه زیرشاخص مذکور، زیرشاخص‌های نرخ مالیات بر سود، مالیات کارگر و سایر کمک‌ها و سایر مالیات‌ها اضافه گردیده است.

از زیرشاخص‌های پرداخت مالیات، شاخص تعداد پرداخت‌ها^۱ می‌باشد که هرچه این تعداد کمتر باشد نشان‌دهنده بهتر بودن وضعیت به منظور جذب سرمایه‌گذاران است. افغانستان در سال ۲۰۰۶ و در سال ۲۰۱۲ قزاقستان، کمترین میزان تعداد پرداخت‌ها را در سال داشته‌اند و بیشترین میزان در سال ۲۰۰۶ مربوط به قرقیزستان و در سال ۲۰۱۲ مربوط به تاجیکستان بوده است. بیشترین میزان کاهش در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ مربوط به کشور قرقیزستان است، به گونه‌ای که از ۷۵ مرتبه در سال به ۵۲ مرتبه کاهش یافته است. بیشترین میزان افزایش نیز مربوط به افغانستان است و از ۵ مرتبه در سال به ۸ مرتبه در سال افزایش یافته است. کشور ایران نیز از منظر این زیرشاخص از ۲۲ مرتبه در سال ۲۰۰۶ به ۲۰ مرتبه در سال ۲۰۱۲ رسیده است.

شاخص زمان صرف شده^۲ براساس ساعت پرداخت مالیات در یک سال مالی می‌باشد، به تبع آن هرچه این زمان کمتر باشد جذب سرمایه‌گذاران بیشتر خواهد بود. امارات متحده عربی در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ از حیث زیرشاخص زمان پرداخت مالیات‌ها برحسب ساعت در سال کمترین میزان یعنی برابر با ۱۲ ساعت در سال را داشته و بیشترین میزان در سال ۲۰۰۶ مربوط به کشور آذربایجان با ۷۵۶ ساعت در سال و

1. Payments (Number Per Year)
2. Time (Hours Per Year)

در سال ۲۰۱۲ مربوط به کشور پاکستان با ۵۶۰ ساعت در سال می‌باشد. بیشترین میزان کاهش در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ مربوط به کشور آذربایجان با ۵۳۱ ساعت کاهش و کشور اردن با ۱۵ ساعت افزایش بیشترین میزان افزایش را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ تجربه کرده‌اند. کشور ایران نیز در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ دچار تغییری از این حیث نشده است.

در رابطه با زیرشاخص کل نرخ مالیات به صورت درصدی از سود^۱ هرچه این درصد پائین‌تر باشد جذابیت بیشتری برای سرمایه‌گذاران وجود دارد، کشور امارات متحده عربی در هر دو سال کمترین میزان را به خود اختصاص داده و بیشترین میزان در سال ۲۰۰۶ مربوط به یمن و در سال ۲۰۱۲ مربوط به کشور ازبکستان می‌باشد. بیشترین میزان کاهش مربوط به کشور یمن می‌باشد به گونه‌ای که از ۱۵۹/۳ درصد در سال ۲۰۰۶ به ۳۲/۹ درصد در سال ۲۰۱۲ رسیده است. کشور تاجیکستان بیشترین میزان افزایش را با ۴/۶ درصد در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ شاهد بوده است. ایران نیز از منظر این زیرشاخص در سال ۲۰۱۲ با ۰/۱ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۰۶ مواجه بوده است.

کشورهای افغانستان، تاجیکستان و امارات متحده عربی کمترین و کشور یمن بیشترین میزان نرخ مالیات بر سود را در سال ۲۰۱۲ از آن خود کرده‌اند. در رابطه با زیرشاخص مالیات بر کار و مشارکت و فعالیت‌های اقتصادی^۲ هرچه این درصد کمتر باشد موجب سرمایه‌گذاری بیشتر می‌شود. کشورهای افغانستان و تاجیکستان به ترتیب کمترین و بیشترین میزان را در رابطه با این زیرشاخص به خود اختصاص داده‌اند. یکی دیگر از عوامل مؤثر بر شاخص پرداخت مالیات، تنوع و تکثیر مالیات‌هایی است که دولت براساس مأخذ تعلق مالیات تعیین می‌کند. کثرت مأخذ تعلق مالیاتی از عوامل بازدارنده سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی می‌باشد در نتیجه هرچه ارقام این شاخص کمتر باشد نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار در آن کشور و جذب بیشتر کارآفرینان و سرمایه‌گذاران می‌باشد. ازبکستان نیز در رابطه با زیرشاخص سایر مالیات‌ها^۳ بیشترین میزان را دارا می‌باشد.

-
1. Total Tax Rate (% of Profit)
 2. Labor Tax and Contributions (%)
 3. Other Taxes (%)

جدول ۷. زیرشاخص‌های پرداخت مالیات کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۶

کشور	پرداخت‌ها (تعداد در سال)		زمان (ساعت در سال)		کل نرخ مالیات (درصدی از سود)		نرخ مالیات بر سود		مالیات کارگرو سایر کمک‌ها (درصد)		سایر مالیات‌ها (درصد)	
	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶
افغانستان	۵	۸	۲۷۵	۲۷۵	۳۶/۴	۳۶/۴	۳۶/۴	۳۶/۴	۰	۰	۳۶/۴	۳۶/۴
ارمنستان	۵۰	۳۴	۵۰	۵۸۰	۳۸/۷	۳۸/۷	۴۰/۹	۴۰/۹	۱۶/۸	۲۳	۱/۱	۱/۱
آذربایجان	۳۷	۱۸	۲۲۵	۷۵۶	۴۶/۴	۴۶/۴	۴۰	۴۰	۱۲/۹	۲۴/۸	۲/۲	۲/۲
مصر	۴۲	۲۹	۴۳۳	۵۰۴	۵۴/۳	۵۴/۳	۴۳/۶	۴۳/۶	۱۳	۲۷۱	۳/۶	۳/۶
ایران	۲۲	۲۰	۳۴۴	۳۴۴	۴۴/۲	۴۴/۲	۴۴/۱	۴۴/۱	۱۷/۸	۲۵/۹	۰/۴	۰/۴
عراق	۱۳	۱۳	۳۱۲	۳۱۲	۲۴/۷	۲۴/۷	۲۸/۴	۲۸/۴	۱۴/۹	۱۳/۵	۰	۰
اردن	۲۶	۲۵	۱۱۶	۱۰۱	۳۱/۱	۳۱/۱	۲۷/۷	۲۷/۷	۱۳	۱۲/۴	۲/۳	۲/۳
قزاقستان	۸	۷	۱۸۸	۲۷۱	۴۳	۴۳	۲۸/۶	۲۸/۶	۱۵/۹	۱۱/۲	۱/۶	۱/۶
کویت	۱۴	۱۵	۱۱۸	۱۱۸	۱۴/۴	۱۴/۴	۱۵/۵	۱۵/۵	۴/۷	۱۰/۷	۰	۰
قرقیزستان	۷۵	۵۲	۲۱۰	۲۰۲	۶۸/۲	۶۸/۲	۶۹	۶۹	۶/۲	۱۹/۵	۴۳/۴	۴۳/۴
لبنان	۱۹	۱۹	۱۸۰	۱۸۰	۳۵/۴	۳۵/۴	۳۰/۲	۳۰/۲	۶/۱	۲۴/۱	۰	۰
عمان	۱۴	۱۴	۶۲	۵۲	۱۹/۵	۱۹/۵	۲۲	۲۲	۱۰	۱۱/۸	۰/۱	۰/۱
پاکستان	۴۷	۴۷	۵۶۰	۵۶۰	۴۳/۶	۴۳/۶	۳۵/۳	۳۵/۳	۱۷/۹	۱۵/۱	۲/۳	۲/۳
عربستان سعودی	۱۴	۱۴	۷۹	۶۹	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۴/۵	۲/۱	۱۲/۴	۰	۰
سوریه	۱۹	۱۹	۳۳۶	۳۳۶	۴۳/۳	۴۳/۳	۳۹/۷	۳۹/۷	۲۰	۱۹/۳	۰/۵	۰/۵
تاجیکستان	۶۹	۶۹	۲۲۴	۲۲۴	۷۹/۹	۷۹/۹	۸۴/۵	۸۴/۵	۰	۲۸/۵	۵۶	۵۶
ترکیه	۱۵	۱۵	۲۲۳	۲۵۴	۵۳	۵۳	۴۱/۱	۴۱/۱	۱۷/۹	۱۸/۸	۴/۴	۴/۴
امارات متحده عربی	۱۴	۱۴	۱۲	۱۲	۱۴/۴	۱۴/۴	۱۴/۱	۱۴/۱	۰	۱۴/۱	۰	۰
ازبکستان	۴۹	۴۱	۲۰۵	۱۹۶	۹۶/۷	۹۶/۷	۹۷/۵	۹۷/۵	۱/۱	۲۸/۲	۶۸/۱	۶۸/۱
یمن	۴۴	۴۴	۲۴۸	۲۴۸	۱۹۵/۳	۱۹۵/۳	۳۲/۹	۳۲/۹	۲۰	۱۱/۳	۱/۵	۱/۵

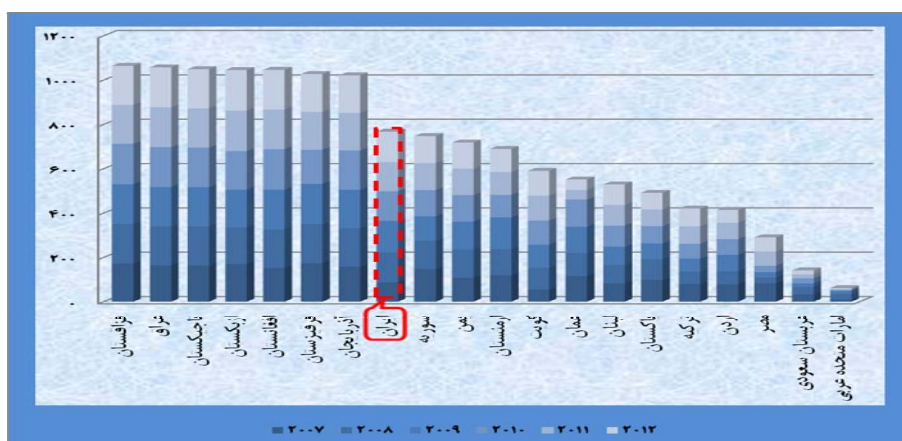
مأخذ: نتایج تحقیق.

۷-۱. شاخص تجارت برون‌مرزی^۱

این شاخص تمام مراحل الزامی برای صادرات و واردات محموله استاندارد کالا (از جمله تمام مراحل اداری و نیز زمان و هزینه انجام امور) را گردآوری نموده و در واقع سهولت تجارت با خارج، موانع و مشکلات صدور و ورود کالاها را اندازه‌گیری می‌نماید. نمودار (۱۴) در رابطه با شاخص تجارت برون‌مرزی در کشورهای همسایه ایران طی سال‌های (۲۰۱۲-۲۰۰۷) می‌باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود کشور امارات متحده عربی از این حیث دارای بهترین رتبه جهانی بین کشورهای مورد مطالعه بوده و کشورهای قزاقستان، عراق، تاجیکستان، افغانستان، قرقیزستان و آذربایجان نیز دارای بیشترین رتبه جهانی در این رابطه بوده‌اند.

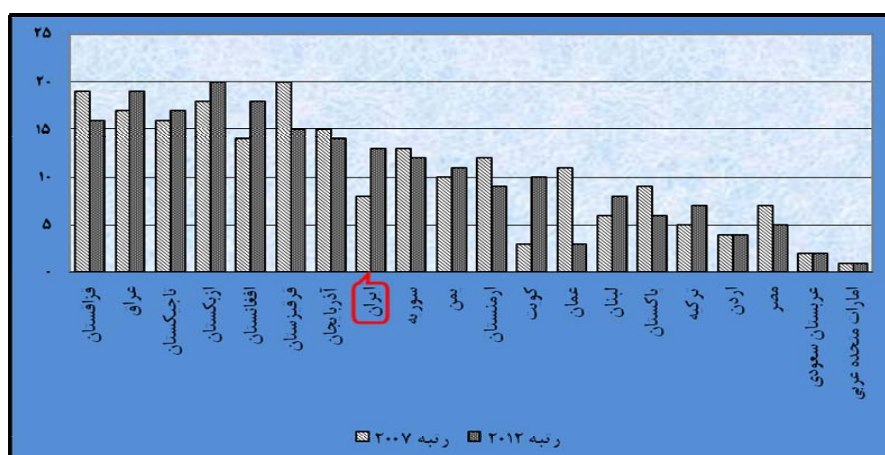
1. Trading Across Borders

بیشترین میزان افزایش رتبه مربوط به کشور کویت بوده به گونه‌ای که از رتبه ۵۴ در سال ۲۰۰۷ به رتبه ۹۸ با ۵۸ رتبه تغییر در سال ۲۰۱۲ رسیده است. بعد از کشور کویت، ایران بیشترین میزان افزایش در رتبه را با ۵۱ رتبه تغییر به خود اختصاص داده است. بیشترین میزان کاهش رتبه مربوط به عمان با ۶۸ رتبه بهبود بوده به گونه‌ای که از جایگاه ۱۱۵ به ۴۷ جهانی رسیده است.

نمودار ۱۴. شاخص تجارت برون مرزی کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

در رابطه با رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص تجارت برون مرزی با توجه به نمودار (۱۵) مشاهده می‌شود که امارات متحده عربی رتبه نخست را بین کشورها در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲ از آن خود نموده است. قرقیزستان در سال ۲۰۰۷ و ازبکستان در سال ۲۰۱۲ بیشترین رتبه منطقه‌ای را کسب کرده‌اند. ایران نیز در سال ۲۰۰۷ دارای جایگاه هشتم منطقه و در سال ۲۰۱۲ نیز جایگاه سیزدهم منطقه را کسب نموده است.

نمودار ۱۵. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص تجارت برون مرزی در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲

جدول (۸) ارائه‌دهنده زیرشاخص‌های تجارت برون مرزی کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ می‌باشد. یکی از زیرشاخص‌های تجارت برون مرزی براساس تعداد اسناد لازم برای صادرات^۱ آن کشور مطرح می‌شود که هرچه این تعداد کمتر باشد شرایط ایده‌آل‌تری برای کسب و کار در بخش صادرات ایجاد می‌کند و سرمایه‌گذاران و کارآفرینان بیشتری را جذب می‌کند. در رابطه با تعداد اسناد لازم برای صادرات در هر دو سال ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲ کشور امارات متحده عربی کمترین میزان را به خود اختصاص داده و در سال ۲۰۰۶ کشور قرقیزستان و در سال ۲۰۱۲ کشور تاجیکستان بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. کشور قرقیزستان بیشترین میزان تغییر را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ دارا بوده به گونه‌ای که از تعداد ۱۴ به ۸ رسیده است. کشور ایران در هر دو سال مورد بررسی با تغییری در زمینه تعداد اسناد لازم برای صادرات مواجه نشده است.

یکی از زیرشاخص‌های تجارت برون مرزی براساس زمان صرف شده برای صادرات برحسب تعداد روز^۲ مطرح می‌شود که هرچه این رقم کمتر باشد نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار و جذب بیشتر سرمایه‌گذاران است. کشور امارات از منظر تعداد روزهای لازم برای صادرات کمترین میزان را در هر دو سال مورد بررسی در بین کشورها دارا بوده و کشور عراق در سال ۲۰۰۶ و تاجیکستان در سال ۲۰۱۲ بیشترین روز را به خود اختصاص داده‌اند. کشور سوریه بیشترین میزان بهبود را در این زیرشاخص شاهد بوده است به گونه‌ای که از ۴۹ روز در سال ۲۰۰۶ به ۱۵ روز در سال ۲۰۱۲ کاهش یافته و کشور افغانستان بیشترین میزان افزایش را دارا بوده، به گونه‌ای که از ۶۷ به ۷۴ روز افزایش یافته است. کشور ایران نیز در این زمینه در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ با یک روز کاهش مواجه بوده است.

در رابطه با زیرشاخص هزینه صادرات^۳ هرچه این هزینه کمتر باشد نشان‌دهنده اوضاع بهتر کسب و کار می‌باشد. بیشترین میزان این زیرشاخص در سال ۲۰۰۶ مربوط به عراق و کمترین میزان متعلق به کشور امارات متحده عربی می‌باشد. در سال ۲۰۱۲ نیز بیشترین میزان مربوط به کشور تاجیکستان و کمترین آن متعلق به کشور مصر بوده است. بیشترین میزان افزایش هزینه در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ مربوط به کشور افغانستان با ۱۳۶۵ دلار افزایش و بیشترین میزان کاهش هزینه نیز مربوط به کشور مصر با ۴۰۱ دلار کاهش می‌باشد. کشور ایران نیز با ۴۱۵ دلار افزایش در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ مواجه بوده است.

یکی از زیرشاخص‌های تجارت برون مرزی براساس تعداد اسناد لازم برای واردات^۴ مطرح می‌شود که هرچه این تعداد کمتر باشد نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار در کشور می‌باشد. سوریه در سال

1. Documents to Export (Number)
2. Time to Export (Days)
3. Cost to Export (US\$ Per Container)
4. Documents to Import (Number)

۲۰۰۶ و قزاقستان در سال ۲۰۱۲ بیشترین و ارمنستان در سال ۲۰۰۶ و امارات متحده عربی و عربستان سعودی کمترین تعداد اسناد لازم برای واردات را دارا بوده‌اند. سوریه با بیشترین میزان کاهش و ارمنستان با بیشترین میزان افزایش در رابطه با این زیرشاخص مواجه بوده‌اند. در رابطه با کشور ایران نیز در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ با تغییری مواجه نشده است.

یکی دیگر از زیرشاخص تجارت برون مرزی براساس زمان صرف شده برای واردات برحسب روز^۱ مطرح می‌شود که هرچه این زمان کمتر باشد وضعیت کسب و کار بهتر می‌باشد. در رابطه با این زیرشاخص کمترین روز مربوط به کشور امارات متحده عربی در هر دو سال مورد بررسی می‌باشد و بیشترین روز در هر دو سال مربوط به کشور ازبکستان است. در تمام کشورهای مورد مطالعه تعداد روزهای لازم برای واردات کاهش یافته بجز تاجیکستان که دچار تغییری نشده است و بیشترین میزان کاهش متعلق به کشور سوریه با ۴۲ روز کاهش می‌باشد. کشور ایران نیز از این منظر با ۷ روز کاهش در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ مواجه بوده است.

آخرین زیرشاخص تجارت فرامرزی، هزینه واردات در هر کانتینر بر حسب دلار آمریکا^۲ می‌باشد، هرچه این هزینه کمتر باشد جذب سرمایه‌گذاران بیشتر و نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار در آن کشور می‌باشد. تاجیکستان و پاکستان به ترتیب بیشترین و کمترین هزینه واردات را در سال ۲۰۰۶ به خود اختصاص داده و ازبکستان و امارات متحده عربی به ترتیب بیشترین و کمترین هزینه واردات را در سال ۲۰۱۲ دارا بوده‌اند. کشور افغانستان بیشترین میزان افزایش هزینه واردات با ۱۷۳۰ دلار افزایش و کشور مصر با ۳۵۱ دلار بیشترین میزان کاهش را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۶ دارا بوده است. کشور ایران نیز با ۵۵۵ دلار افزایش هزینه واردات روبرو بوده است.

-
1. Time to Import (Days)
 2. Cost to Import (US\$ Per Container)

جدول ۸. زیر شاخص‌های تجارت برون‌مرزی کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۲

کشور	استاد لازم برای صادرات (تعداد)		زمان لازم برای صادرات (روز)		هزینه صادرات (دلار برای هر کانتینر)		استاد لازم برای واردات (تعداد)		زمان لازم برای واردات (روز)		هزینه واردات (دلار برای هر کانتینر)	
	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۰۶
افغانستان	۱۰	۱۰	۱۰	۸۰	۷۷	۲۱۰۰	۱۰	۱۰	۷۴	۶۷	۳۵۴۵	۲۱۸۰
ارمنستان	۶	۵	۸	۳۷	۱۸	۱۸۸۰	۶	۶	۱۳	۳۴	۱۸۱۵	۱۶۰۰
آذربایجان	۸	۸	۱۰	۵۲	۴۲	۲۹۴۵	۱۰	۱۰	۳۸	۴۳	۲۹۰۵	۲۷۱۵
مصر	۸	۸	۹	۲۹	۱۲	۱۱۰۶	۱۰	۱۰	۱۲	۲۷	۶۱۳	۱۰۱۴
ایران	۷	۷	۸	۳۹	۳۲	۱۳۳۰	۸	۸	۲۵	۲۶	۱۲۷۵	۸۶۰
عراق	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰۱	۸۳	۳۴۰۰	۱۰	۱۰	۸۰	۱۰۲	۳۵۵۰	۳۴۰۰
اردن	۶	۶	۷	۲۸	۱۵	۹۵۵	۷	۷	۱۳	۲۸	۸۲۵	۷۲۰
قزاقستان	۱۰	۹	۱۳	۷۶	۶۲	۲۷۸۰	۱۳	۱۳	۷۶	۸۹	۳۱۳۰	۲۷۳۰
کویت	۷	۷	۱۰	۲۰	۱۹	۹۳۵	۱۰	۱۰	۱۶	۱۹	۱۰۸۵	۹۳۵
قرقیزستان	۱۴	۸	۱۵	۷۵	۷۲	۲۴۵۰	۱۵	۱۵	۶۳	۶۴	۳۲۱۰	۲۵۰۰
لبنان	۶	۵	۱۱	۳۴	۳۲	۷۵۲	۱۱	۱۱	۲۲	۲۵	۱۰۵۰	۹۶۹
عمان	۸	۸	۸	۱۵	۹	۴۱۷	۸	۸	۱۰	۱۴	۷۴۵	۶۲۴
پاکستان	۷	۷	۸	۳۹	۱۸	۳۱۷	۸	۸	۲۱	۳۱	۶۶۰	۹۹۶
عربستان سعودی	۶	۵	۸	۳۴	۱۷	۶۶۰	۸	۸	۱۳	۱۷	۶۱۵	۷۴۹
سوریه	۱۲	۸	۱۸	۶۳	۲۱	۱۸۲۲	۱۸	۱۸	۱۵	۴۹	۱۱۹۰	۱۳۰۰
تاجیکستان	۱۱	۱۱	۱۰	۸۳	۸۳	۴۵۰۰	۱۰	۱۰	۸۲	۸۲	۳۸۵۰	۳۲۰۰
ترکیه	۸	۷	۱۳	۲۵	۱۵	۹۳۵	۱۳	۱۳	۱۴	۲۰	۹۹۰	۷۱۳
امارات متحده عربی	۵	۴	۷	۹	۷	۴۶۲	۷	۷	۷	۹	۶۳۰	۴۶۲
ازبکستان	۱۰	۱۰	۱۱	۱۰۴	۹۲	۴۰۵۰	۱۱	۱۱	۷۱	۸۰	۳۱۵۰	۲۵۵۰
یمن	۶	۶	۹	۲۸	۲۵	۱۴۷۵	۹	۹	۲۷	۳۱	۸۹۰	۸۹۰

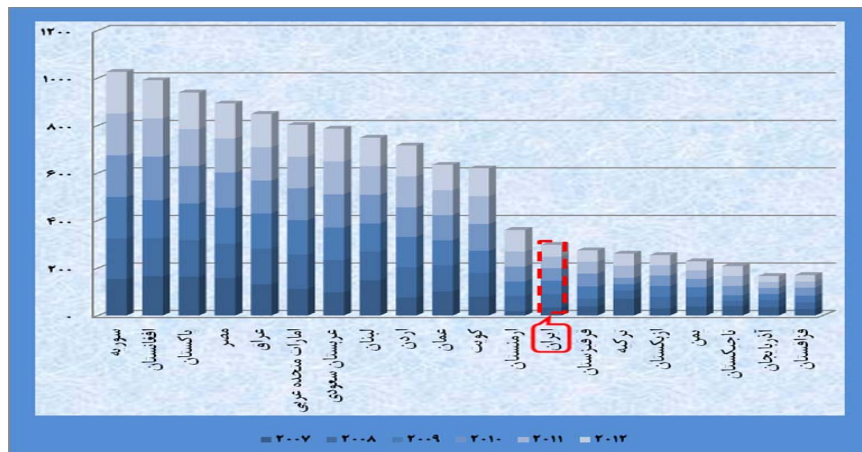
مأخذ: نتایج تحقیق.

۸-۱. شاخص الزام‌آور بودن اجرای قراردادها^۱

سهولت اجرای قانون در نظام قضایی و به طور کلی ضمانت اجرای قراردادهای تجاری با شاخص اجرای قراردادها ارزیابی می‌شود. این شاخص، زمان، هزینه و تعداد مراحل مورد نیاز برای رسیدگی به یک دعوی، صدور رأی در مورد آن و اجرای رأی صادره را مورد بررسی قرار می‌دهد. نمودار (۱۶) بیانگر شاخص الزام‌آور بودن اجرای قراردادها در کشورهای همسایه ایران طی سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲) می‌باشد. همان‌طور که مشاهده می‌شود کشور سوریه بیشترین رتبه جهانی و قزاقستان کمترین رتبه جهانی را در نمودار تجمعی دارا بوده‌اند.

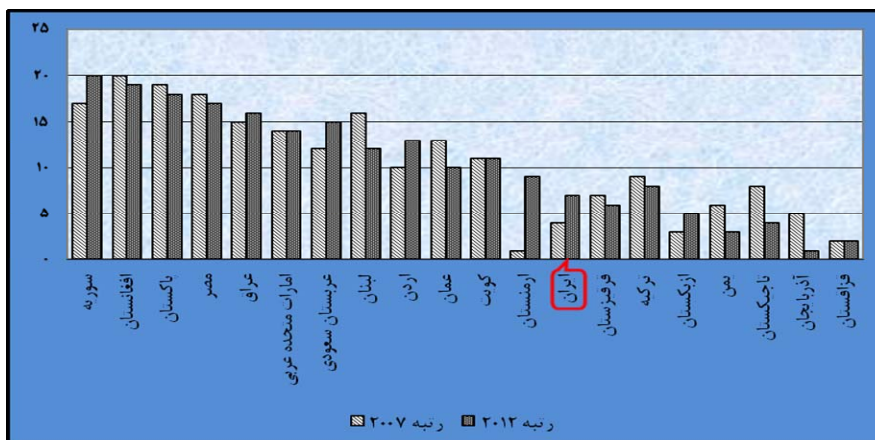
1. Enforcing Contracts

کشور لبنان بیشترین میزان کاهش را دار بوده به گونه‌ای که از رتبه ۱۴۸ در سال ۲۰۰۷ با ۲۸ رتبه صعود به رتبه ۱۲۰ در سال ۲۰۱۲ و کشور ارمنستان با ۷۳ پله افزایش از رتبه ۱۸ به ۹۱ رسیده‌اند. کشور ایران نیز در سال ۲۰۰۷ دارای رتبه ۳۳ و در سال ۲۰۱۲ به رتبه ۵۰ رسیده که از این حیث با ۱۷ پله افزایش مواجه شده و در نتیجه این ارقام نشانگر بدتر شدن وضع این شاخص در کشور طی سال‌های مورد بررسی می‌باشد.

نمودار ۱۶. شاخص الزام‌آور بودن اجرای قراردادهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

نمودار (۱۷) بیانگر رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص الزام‌آور بودن اجرای قراردادها در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲ می‌باشد. کشور ارمنستان در سال ۲۰۰۷ رتبه نخست و کشور افغانستان در همین سال بالاترین رتبه را بین کشورهای مورد مطالعه به خود اختصاص داده و کشور آذربایجان در سال ۲۰۱۲ رتبه نخست و کشور سوریه نیز بالاترین رتبه را کسب نموده‌اند. کشور ایران نیز از رتبه چهارم منطقه در سال ۲۰۰۷ به رتبه هفتم در سال ۲۰۱۲ رسیده است.

نمودار ۱۷. رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص الزام‌آور بودن اجرای قراردادها در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۱۲

جدول (۹) ارائه‌دهنده زیرشاخص‌های الزام‌آور بودن اجرای قراردادها کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲ می‌باشد. یکی از زیرشاخص‌های اجرای قراردادها براساس تعداد آئین دادرسی^۱ مطرح می‌شود که هرچه این تعداد کمتر باشد دادرسی آسان‌تر و وضعیت کسب و کار بهتر خواهد بود. در رابطه با زیرشاخص مراحل، کشور یمن در سال ۲۰۰۴ و کشور تاجیکستان در سال ۲۰۱۲ دارای کمترین تعداد مراحل بوده‌اند و سوریه در هر دو سال دارای بیشترین میزان تعداد مراحل می‌باشد. قزاقستان در بین کشورهای مورد مطالعه دارای بیشترین میزان بهبود در این زیرشاخص بوده به گونه‌ای که با ۴ واحد کاهش از تعداد ۴۰ به ۳۶ در سال ۲۰۱۲ رسیده است. کشور ایران نیز از منظر این زیرشاخص دچار تغییری در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ نشده است.

یکی دیگر از زیرشاخص‌های اجرای قراردادها براساس زمان دادرسی^۲ که بر مبنای روزهای تقویم و از تاریخی که خواهان دادخواست خود را در دادگاه ثبت می‌نماید تا زمان اجرای رأی محاسبه می‌شود. هرچه این ارقام کمتر باشند نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار است. از منظر زیرشاخص زمان کشور مصر و افغانستان به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲ دارای بیشترین روز و کشور ازبکستان دارای کمترین روز در هر دو سال مورد بررسی بوده‌اند. کشور ارمنستان با ۱۱۳ روز افزایش و کشور آذربایجان با ۳۳ روز کاهش به ترتیب بیشترین میزان بهبود تنزل را در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ دارا بوده‌اند. کشور ایران نیز از این منظر با پانزده روز کاهش در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ مواجه شده است.

یکی از زیرشاخص‌های اجرای قراردادها براساس هزینه به‌عنوان درصدی از خواسته^۳ می‌باشد که شامل هزینه‌های رسمی مانند ابطال تمبر، دستمزد و کلا و مشاوران حقوقی، هزینه کارشناس و هزینه اجرای رأی می‌باشد. هرچه این هزینه‌ها پایین‌تر باشد، کسب و کار وضعیت بهتری داشته و جذب سرمایه‌گذاران و کارآفرینان بیشتر خواهد بود. کشور اردن با بیشترین و کشور عمان با کمترین میزان زیرشاخص هزینه در هر دو سال ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲ مواجه بوده‌اند. بجز کشور ترکیه هیچ یک از کشورها در رابطه با این زیرشاخص دچار تغییر نشده‌اند.

-
1. Procedures (Number)
 2. Time (Days)
 3. Cost (% of claim)

جدول ۹. زیر شاخص‌های الزام‌آور بودن اجرای قراردادهای کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲

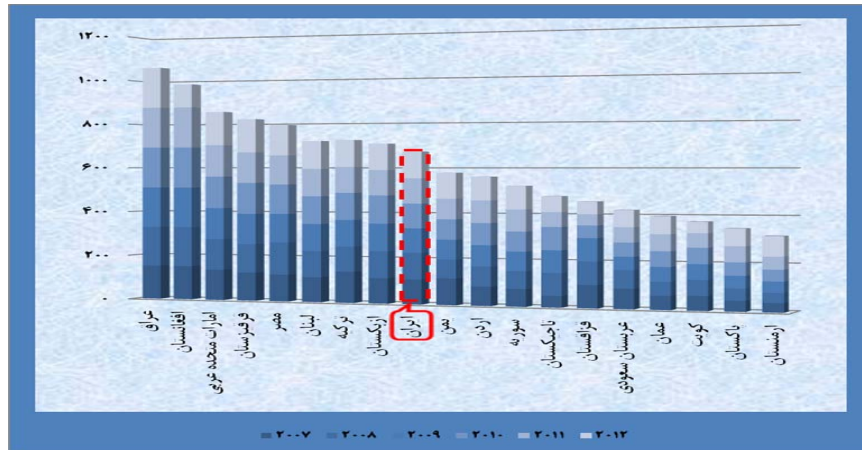
	مراحل (تعداد)		زمان (روز)		هزینه (درصدی از طلب)	
	۲۰۱۲	۲۰۰۴	۲۰۱۲	۲۰۰۴	۲۰۱۲	۲۰۰۴
افغانستان	۴۷	-	۱۶۴۲	-	۲۵	-
ارمنستان	۴۹	۵۰	۴۴۰	۳۲۷	۱۹	۱۹
آذربایجان	۳۹	۳۹	۲۳۷	۲۶۷	۱۸/۵	۱۸/۵
مصر	۴۱	۴۲	۱۰۱۰	۱۰۱۰	۲۶/۲	۲۶/۲
ایران	۳۹	۳۹	۵۰۵	۵۲۰	۱۷	۱۷
عراق	۵۱	-	۵۲۰	-	۲۸/۱	-
اردن	۳۸	۳۹	۶۸۹	۶۸۹	۳۱/۲	۳۱/۲
قزاقستان	۳۶	۴۰	۳۹۰	۴۱۰	۲۲	۲۲
کویت	۵۰	۵۰	۵۶۶	۵۶۶	۱۸/۸	۱۸/۸
قرقیزستان	۳۸	۳۸	۲۶۰	۲۶۰	۲۹	۲۹
لبنان	۳۷	۳۷	۷۲۱	۷۲۱	۳۰/۸	۳۰/۸
عمان	۵۱	۵۱	۵۹۸	۵۹۸	۱۳/۵	۱۳/۵
پاکستان	۴۶	۴۶	۹۷۶	۸۸۰	۲۳/۸	۲۳/۸
عربستان سعودی	۴۳	۴۳	۶۳۵	۶۳۵	۲۷/۵	۲۷/۵
سوریه	۵۵	۵۵	۸۷۲	۸۷۲	۲۹/۳	۲۹/۳
تاجیکستان	۳۵	-	۴۳۰	-	۲۵/۵	-
ترکیه	۳۶	۳۷	۴۲۰	۴۲۰	۲۷/۹	۲۷/۳
امارات متحده عربی	۴۹	۵۰	۵۳۷	۵۳۷	۲۶/۲	۲۶/۲
ازبکستان	۴۲	۴۲	۱۹۵	۱۹۵	۲۲/۲	۲۲/۲
یمن	۳۶	۳۶	۵۲۰	۵۲۰	۱۶/۵	۱۶/۵

مأخذ: نتایج تحقیق.

۹-۱. شاخص انحلال یک فعالیت^۱

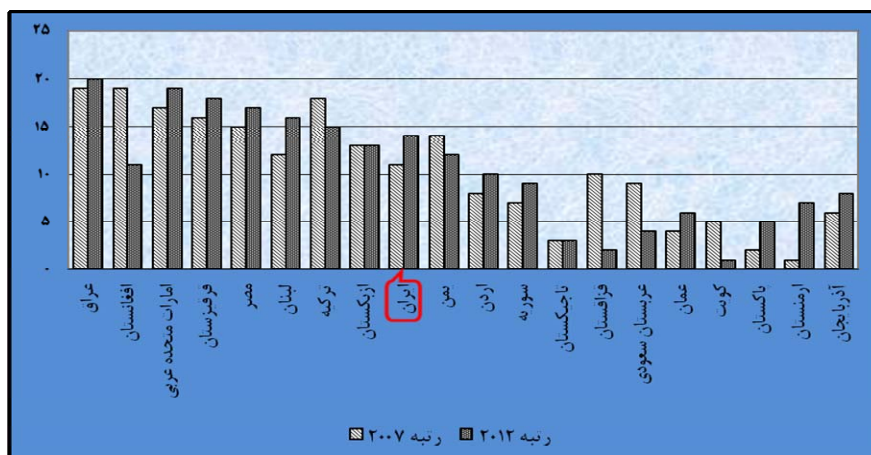
شاخص انحلال فعالیت ارائه‌دهنده سختی یا سهولت بعد از ورشکستگی می‌باشد. براساس این شاخص اگر سهامداران امیدوار باشند که می‌توانند آسان‌تر سهم بیشتری از دارایی‌های اولیه خود را پس از ورشکستگی به دست آورند، ریسک سرمایه‌گذاری کمتر خواهد شد. زمان و هزینه مترتب و همچنین درصدی از مطالبات سهامداران که پس از ورشکستگی و خاتمه فعالیت به آنها بازگردانده می‌شود از مؤلفه‌های این شاخص است. نمودار (۱۸) رتبه شاخص انحلال یک فعالیت را در بین کشورهای همسایه ایران طی سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲) به تصویر کشیده است. با توجه به نمودار کشور عراق و ارمنستان به ترتیب دارای بالاترین و پایین‌ترین رتبه در بین کشورهای مورد مطالعه بوده‌اند. افغانستان و قزاقستان با ۴۶ پله ترقی نسبت به سال ۲۰۰۷ بیشترین میزان بهبود جایگاه و کشور ارمنستان با ۴۵ پله نزول بیشترین میزان افزایش رتبه را در بین کشورهای مورد بررسی به خود اختصاص داده‌اند. ایران نیز از جایگاه ۱۰۹ در سال ۲۰۰۷ به ۱۱۸ با ۹ پله نزول در سال ۲۰۱۲ رسیده است.

۱. این شاخص تا سال ۲۰۱۱ به صورت Closing a Business و در سال ۲۰۱۲ به صورت Resolving Insolvency می‌باشد.

نمودار ۱۸. شاخص انحلال یک فعالیت کشورهای همسایه ایران در سال‌های (۲۰۰۷-۲۰۱۲)

نمودار (۱۹) بیانگر رتبه‌بندی منطقه‌ای شاخص انحلال یک فعالیت در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۷ می‌باشد. رتبه نخست منطقه در سال ۲۰۰۷ مربوط به کشور ارمنستان و در سال ۲۰۱۲ مربوط به کشور کویت می‌باشد. بالاترین رتبه در سال ۲۰۰۷ مربوط به عراق و افغانستان و در سال ۲۰۰۷ به کشور عراق اختصاص دارد. کشور ایران نیز در سال ۲۰۰۷ دارای رتبه منطقه‌ای ۱۱ و در سال ۲۰۱۲ دارای رتبه ۱۴ شده است.

نمودار ۱۹. رتبه بندی منطقه‌ای شاخص انحلال یک فعالیت در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۷

جدول (۱۰) زیر شاخص‌های انحلال یک فعالیت را به تفکیک کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۰۴ ارائه داده است. یکی از زیر شاخص‌های انحلال فعالیت براساس زمان^۱ مطرح می‌شود که منظور از زمان همان مدت زمان مورد نیاز برای تسویه کامل بدهی‌ها و مطالبات شرکت ورشکسته و خاتمه

1. Time (Years)

فرایند می‌باشد و بر حسب سال مطرح می‌شود. هرچه این زمان کمتر باشد نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار و رسیدن سرمایه‌گذاران به سرمایه‌شان در مدت زمان کمتر می‌باشد. با توجه به جدول (۱۰) در رابطه با زیرشاخص زمان، کشور امارات متحده عربی در هر دو سال ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲ بیشترین زمان را به خود اختصاص داده و کشور قزاقستان نیز کمترین زمان را دارا بوده است. هیچ یک از کشورها بجز کشور عربستان سعودی در سال ۲۰۱۲ در مقایسه با سال ۲۰۰۴ دچار تغییری نشده‌اند.

از زیرشاخص‌های دیگر، انحلال فعالیت براساس هزینه^۱ است که از هزینه دادخواهی و سایر هزینه‌های قابل پرداخت برای انحلال یک فعالیت تعریف می‌شود و هرچه این هزینه کمتر باشد نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار و جذب بیشتر سرمایه‌گذاران و کارآفرینان می‌باشد. در رابطه با زیرشاخص هزینه نیز کشور امارات متحده عربی بیشترین میزان را در هر دو سال مورد بررسی به خود اختصاص داده است و افغانستان، عراق و تاجیکستان در سال ۲۰۰۴ و کشور کویت نیز در سال ۲۰۱۲ کمترین میزان این شاخص را به خود اختصاص داده‌است. بجز کشور تاجیکستان و افغانستان هیچ یک از کشورها دچار تغییری در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ نشده‌اند.

بازستایی درصدی از مطالبات که توسط بستانکاران شرکت ورشکسته قابل وصول است، یکی دیگر از زیرشاخص‌های انحلال فعالیت است که با شاخص نرخ بازستایی^۲ اندازه‌گیری می‌گردد. بالاتر بودن این شاخص، نشان‌دهنده وضعیت بهتر کسب و کار و جذب بیشتر کارآفرینان و سرمایه‌گذاران می‌باشد. در مورد این زیرشاخص می‌توان بیان نمود که کشور ارمنستان و کشور کویت به ترتیب در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲ بیشترین میزان و امارات متحده عربی در سال ۲۰۰۴ و بعد از عراق در سال ۲۰۱۲ کمترین میزان را به خود اختصاص داده است. کشور یمن و کشور ازبکستان در سال ۲۰۱۲ نسبت به سال ۲۰۰۴ دارای بیشترین تغییر بوده‌اند. ایران نیز از این منظر در سال ۲۰۱۲، ۴/۵ واحد نسبت به سال ۲۰۰۴ افزایش یافته است.

1. Cost (% of Estate)
2. Recovery Rate (Cents on the Dollar)

جدول ۱۰. زیر شاخ‌های انحلال یک فعالیت کشورهای همسایه ایران در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۱۲

زمان (سال)	هزینه (درصدی از دارایی)		نرخ بازستایی اعتبارات اعطاشده (بر حسب سنت بر دلار)		
	۲۰۰۴	۲۰۱۲	۲۰۰۴	۲۰۱۲	
افغانستان	-	۲	-	۲۶/۵	
ارمنستان	۱/۹	۱/۹	۴	۴۰/۳	
آذربایجان	۲/۷	۲/۷	۸	۲۹/۷	
مصر	۴/۲	۴/۲	۲۲	۷۱/۷	
ایران	۴/۵	۴/۵	۹	۲۳/۱	
عراق	-	-	-	۰	
اردن	۴/۳	۴/۳	۹	۲۶/۹	
قزاقستان	۱/۵	۱/۵	۱۵	۴۲/۷	
کویت	۴/۲	۴/۲	۱	۴۳/۹	
قرقیزستان	۴	۴	۱۵	۱۱/۷	
لبنان	۴	۴	۲۲	۲۰/۶	
عمان	۴	۴	۴	۳۵/۷	
پاکستان	۲/۸	۲/۸	۴	۳۶/۴	
عربستان سعودی	۲/۸	۱/۵	۲۲	۳۶/۸	
سوریه	۴/۱	۴/۱	۹	۲۷/۵	
تاجیکستان	-	۱/۷	۰	۳۸/۲	
ترکیه	۳/۳	۳/۳	۱۵	۲۲/۳	
امارات متحده عربی	۵/۱	۵/۱	۳۰	۱۱	
ازبکستان	۴	۴	۱۰	۲۳/۷	
یمن	۳	۳	۸	۲۴/۱	

مأخذ: نتایج تحقیق.

۲. نتیجه‌گیری

کامبود سرمایه مورد نیاز در بخش تولید یکی از مسائل و مشکلات موجود در کشورهای در حال توسعه می‌باشد و چنانچه این امر با عدم اطمینان امنیت سرمایه‌گذاری همراه شود باعث عدم سرمایه‌گذاری در بخش تولید می‌گردد. از سویی دیگر، وجود سرمایه‌های سیال در کشورهای در حال توسعه یکی از عوامل ایجادکننده بی‌ثباتی اقتصاد است به گونه‌ای که با انتقال سرمایه از بازاری به بازار دیگر زمینه ساز نوسانات اقتصادی می‌گردد. این امر به ویژه در کشورهای در حال توسعه بسیار مشهود می‌باشد. بنابراین، کمبود سرمایه و سیال بودن آن بی‌ثباتی اقتصاد و مواردی از این دست در فضای کسب و کار تأثیر می‌گذارد و از این طریق باعث کاهش عملکرد بهره‌وری کل عوامل تولید گردیده و در نتیجه بر نیروی کار و سرمایه از

دیدنی دیگر تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر، بهبود فضای کسب و کار به عنوان بستر ساز خصوصی سازی مطرح می‌شود، چرا که با بهبود آن زمینه رقابتی عمل کردن نیز فراهم می‌شود.

بطور کلی بهبود فضای کسب و کار از جمله مسائل اساسی در پیشبرد اهداف اقتصادی می‌باشد و مکمل خصوصی سازی است؛ به گونه‌ای که با بهبود شرایط کسب و کار شرایط تولیدی بهبود می‌بخشد و سرمایه‌گذاران ترغیب به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های صنعتی و تولیدی می‌شوند.

بررسی تجربه کشورهایی که رتبه‌های بالایی را در خصوص بهبود فضای کسب و کار را دارند نقاط اشتراکی را ارائه می‌دهد که می‌تواند برای کشورهای دیگر آموزنده باشد. به عنوان مثال، کشورهای اسکانداوی که بهترین رتبه‌ها را از لحاظ فضای کسب و کار دارند از نظر شاخص‌های توسعه‌ای نیز وضعیت مطلوبی دارند. به گونه‌ای که دارای کمترین نرخ بیکاری، توزیع عادلانه درآمد، نرخ تورم بسیار کم هستند و بسیاری دیگر از شاخص‌های اقتصادی آنان نیز مطلوب می‌باشد. این کشورها نرخ مالیات نسبتاً بالایی دارند اما اقتصاد زیرزمینی ندارند زیرا شرکت‌ها در قبال پرداخت مالیات خدمات خوبی از سوی دولت دریافت می‌کنند که موجب افزایش درآمد و سود آنان می‌شود. در کشورهای پیشرفته قوانین مکرراً مورد بازبینی قرار گرفته، اصلاح یا حذف می‌شوند، اما قوانین باقیمانده در مقایسه با کشورهای توسعه‌نیافته ضمانت اجرایی بیشتری دارند زیرا بجا و کارآمد وضع شده‌اند.

کشورهای در حال رشد در فرایند پیشرفت خود برای حفظ حقوق مالکیت و لازم‌الاجرا کردن قراردادها نیاز به قوانین بیشتر و جزئی‌تری پیدا می‌کنند، اما مهم‌تر از وضع قوانین در این گونه کشورها اجرای دقیق و بدون تبعیض قوانین است که می‌تواند به رشد و شکوفایی اقتصاد این کشورها کمک کند. در نتیجه تفاوت میان فضای کسب و کار در بین کشورها باعث رونق و یا رکود سرمایه‌گذاری در بخش تولید و به طور کل اقتصاد آن کشورها می‌شود. بنابراین در مطالعه حاضر به بررسی و مقایسه شاخص‌های مرتبط با بهبود فضای کسب و کار در بین کشورهای همسایه ایران پرداخته شد.

شاخص‌های ثبت و انتقال مالکیت، شروع یک کسب و کار، پرداخت مالیات، حمایت از سرمایه‌گذاران، الزام‌آور بودن اجرای قراردادها، اخذ اعتبار، انحلال، اخذ مجوز و در نهایت شاخص تجارت برون‌مرزی به ترتیب به طور میانگین دارای کمترین میزان رتبه بوده‌اند، به گونه‌ای که شاخص ثبت و انتقال مالکیت دارای میانگین ۶۹ و تجارت برون‌مرزی دارای میانگین ۱۱۴ شده‌اند. این امر گویای آنست که در بین کشورها و سال‌های مورد مطالعه شاخص ثبت و انتقال مالکیت در کشورهای همسایه ایران دارای جایگاه بهتری نسبت به بقیه کشورهای جهان بوده‌اند و شاخص تجارت برون‌مرزی دارای عدم جایگاه مناسب در بین کشورهای جهان می‌باشد. البته لازم به ذکر است که در رابطه با شاخص ثبت و انتقال

مالکیت رتبه خوب جهانی کشورهایی مانند عربستان و ارمنستان و امارات متحده عربی مزید بر علت می‌باشد.

در رابطه با شاخص کلی، کشور عربستان بهترین و افغانستان بدترین رتبه، قزاقستان بیشترین میزان پیشرفت و عراق بیشترین میزان افزایش رتبه را داشته‌اند. از بین کشورهای مورد مطالعه، کشورهای عربستان، امارات متحده عربی و آذربایجان تقریباً در تمام شاخص‌ها رتبه خوبی را دارا بوده‌اند و کشورهای عراق، افغانستان و سوریه نیز در تقریباً رتبه بالایی را بین تمام شاخص‌ها به خود اختصاص داده‌اند. کشور آذربایجان در مقایسه تمام شاخص‌ها بین سال‌های مورد بحث بیشترین میزان پیشرفت شاخص‌ها را نسبت به سایر کشورها دارا بوده است.

شاخص‌های الزام‌آور بودن اجرای قراردادها، شروع یک کسب و کار، اخذ اعتبار، پرداخت مالیات، انحلال یک فعالیت، تجارت برون‌مرزی، ثبت و انتقال مالکیت، اخذ مجوز و و در نهایت شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران به ترتیب بطور میانگین دارای کمترین میزان رتبه در کشور ایران بوده‌اند، به گونه‌ای که شاخص الزام‌آور بودن اجرای قراردادها دارای میانگین ۵۰ و شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران دارای میانگین ۱۶۳ می‌باشند. این امر گویای آنست که کشور ایران در رابطه با شاخص‌ها و عوامل مرتبط با شروع یک فرایند کسب و کار به خوبی عمل نموده، اما در راستای ادامه فعالیت و از جمله مهم‌ترین آنها، حمایت از سرمایه‌گذاران دارای ضعف در عملکرد می‌باشد. با توجه به بررسی‌های صورت گرفته مشاهده می‌شود کشور ایران در بین کشورهای منطقه در اکثر شاخص‌ها رتبه بالایی را دارا می‌باشد و در میان کشورهای منطقه عملکرد خوبی را در رابطه با فضای کسب و کار نشان نداده است. البته لازم به ذکر است که در سال‌های اخیر با توجه به تمهیدات صورت گرفته در بهبود شرایط کسب و کار رتبه منطقه‌ای و جهانی ایران بهبود یافته، اما هنوز با سطح مطلوب فاصله بسیاری وجود دارد.

منابع

میدری، احمد و اصلان قودجانی (۱۳۸۷)، *سنجش و بهبود محیط کسب و کار*، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی شعبه واحد تهران (جهاد دانشگاهی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران)، چاپ اول.

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن تهران، *بررسی عوامل مؤثر بر سنجش و بهبود فضای کسب و کار در ایران*

<http://www.tccim.ir>

<http://www.doingbusiness.org>

